

WIJ WILLEM ALEXANDER,
BIJ DE GRATIE GODS,
KONING DER NEDERLANDEN,
PRINS VAN ORANJE-NASSAU,
ENZ. ENZ. ENZ.

Voorstel van Wet tot wijziging van een aantal onderwijswetten in verband met onder andere de uitbreiding van het bestuurlijk handhavingsinstrumentarium

Voorstel van wet

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is het bestuurlijk instrumentarium ter handhaving van de onderwijswetgeving uit te breiden, de openbaarmakingstermijn van inspectierapporten te verkorten, en een verplichting met betrekking tot het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef in het middelbaar beroepsonderwijs in te voeren;

Zo is het, dat Wij, de Afdeling advisering van de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel I. Wijziging Wet op het primair onderwijs

De Wet op het primair onderwijs wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 163b komt te luiden:

Artikel 163b. Aanwijzing

1. Onze minister kan het bevoegd gezag een aanwijzing tot het nemen van een of meer maatregelen geven indien sprake is van wanbeheer.
2. Onder wanbeheer wordt verstaan:
 - a. financieel wanbeleid;
 - b. het in ernstige mate nalaten om, in ieder geval in strijd met artikel 10, maatregelen te treffen die noodzakelijk zijn voor het waarborgen van de kwaliteit en goede voortgang van het onderwijs, waaronder de deugdelijke afsluiting daarvan;
 - c. het door een bestuurder of toezichthouder ongerechtvaardigd verrijken van het bevoegd gezag, zichzelf of een derde;

- d. het in de hoedanigheid van bestuurder of toezichthouder handelen in strijd met wettelijke bepalingen waardoor financieel voordeel wordt behaald ten gunste van het bevoegd gezag, zichzelf of een derde;
 - e. het in ernstige mate verwaarlozen van de zorg voor wat door redelijkheid en billijkheid wordt gevorderd in de omgang met betrokkenen in de schoolorganisatie, waaronder wordt verstaan intimidatie of bedreiging van personeel, leerlingen of ouders door een bestuurder of toezichthouder; of
 - f. het in ernstige mate of langdurig tekortschieten in de naleving van artikel 4c of artikel 8, derde lid.
3. De aanwijzing vermeldt de termijn waarbinnen zij moet worden uitgevoerd.
4. Voordat Onze minister een aanwijzing geeft:
- a. heeft de inspectie een onderzoek als bedoeld in artikel 11 of artikel 15 van de Wet op het onderwijstoezicht verricht;
 - b. heeft de inspectie daarover een inspectierapport uitgebracht als bedoeld in artikel 20, eerste lid, van de Wet op het onderwijstoezicht; en
 - c. stelt Onze minister het bevoegd gezag vier weken in de gelegenheid zijn zienswijze met betrekking tot de voorgenomen aanwijzing naar voren te brengen.
5. Dit artikel is van overeenkomstige toepassing op een door Onze minister te geven aanwijzing aan een samenwerkingsverband.

B

Na artikel 163b wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 163b1. Spoedaanwijzing

1. Onze minister kan het bevoegd gezag een spoedaanwijzing geven, indien:
- a. het bevoegd gezag tekortschiet in de naleving van het bepaalde bij of krachtens deze wet;
 - b. uit dat tekortschieten of mede uit dat tekortschieten een redelijk vermoeden van wanbeheer als bedoeld in artikel 163b, tweede lid, volgt; en
 - c. dat is vereist in verband met onverwijlde spoed.
2. De spoedaanwijzing verplicht tot het nemen van een of meer tijdelijke maatregelen ter voorkoming of beperking van nadelige gevolgen van het vermoede wanbeheer.
3. De spoedaanwijzing vermeldt de termijn waarbinnen zij moet worden uitgevoerd.
4. De spoedaanwijzing bepaalt de duur waarvoor zij geldt. Deze geldigheidsduur bedraagt ten hoogste zes maanden.
5. Onze minister kan de geldigheidsduur eenmalig verlengen met ten hoogste zes maanden. Op een besluit tot verlenging is het eerste lid van overeenkomstige toepassing.
6. Voordat Onze minister een spoedaanwijzing geeft heeft de inspectie een onderzoek als bedoeld in artikel 11 of artikel 15 van de Wet op het onderwijstoezicht verricht en daarover een inspectierapport uitgebracht als bedoeld in artikel 20, eerste lid, van de Wet op het onderwijstoezicht.
7. Dit artikel is van overeenkomstige toepassing op een door Onze minister te geven spoedaanwijzing aan een samenwerkingsverband.

C

Artikel 164, eerste lid, komt te luiden:

1. Indien het bevoegd gezag van een school dan wel het samenwerkingsverband in strijd handelt met het bepaalde bij of krachtens deze wet, waaronder tevens wordt verstaan het niet opvolgen van een aanwijzing als bedoeld in artikel 163b of een spoedaanwijzing als bedoeld in artikel 163b1, kan Onze minister de bekostiging, voorschotten daaronder begrepen, geheel of gedeeltelijk inhouden dan wel opschorten.

D

Artikel 164b wordt als volgt gewijzigd:

1. Het opschrift komt te luiden:

Artikel 164b. Opheffing/beëindiging bekostiging bij zeer zwak onderwijs of wanbeheer

2. Het eerste lid komt te luiden:

1. Onze minister kan besluiten dat met ingang van een in dat besluit bepaalde datum een openbare school wordt opgeheven onderscheidenlijk de bekostiging van een bijzondere school wordt beëindigd, indien sprake is van een situatie als bedoeld in artikel 10a, eerste lid, of artikel 163b, tweede lid, onderdeel f.

3. In het tweede lid, aanhef, wordt "Alvorens" vervangen door "Voordat".

4. Het tweede lid, onderdeel a, komt te luiden:

a. heeft de inspectie een onderzoek als bedoeld in de artikelen 11, derde lid, of artikel 15 van de Wet op het onderwijstoezicht verricht en heeft de inspectie Onze Minister meegedeeld dat het bevoegd gezag naar aanleiding van dit onderzoek niet bereid is afspraken te maken over verbeteringen dan wel dat uit een volgend onderzoek als bedoeld in de artikelen 11, vierde lid, of artikel 15 van de Wet op het onderwijstoezicht blijkt dat sprake is van onvoldoende verbeteringen;

Artikel II. Wijziging Wet op de expertisecentra

De Wet op de expertisecentra wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 145a komt te luiden:

Artikel 145a. Aanwijzing

1. Onze minister kan het bevoegd gezag een aanwijzing tot het nemen van een of meer maatregelen geven indien sprake is van wanbeheer.

2. Onder wanbeheer wordt verstaan:

a. financieel wanbeleid;

b. het in ernstige mate nalaten om, in ieder geval in strijd met artikel 19, maatregelen te treffen die noodzakelijk zijn voor het waarborgen van de kwaliteit en goede voortgang van het onderwijs, waaronder de deugdelijke afsluiting daarvan;

c. het door een bestuurder of toezichthouder ongerechtvaardigd verrijken van het bevoegd gezag, zichzelf of een derde;

d. het in de hoedanigheid van bestuurder of toezichthouder handelen in strijd met wettelijke bepalingen waardoor financieel voordeel wordt behaald ten gunste van het bevoegd gezag, zichzelf of een derde;

e. het in ernstige mate verwaarlozen van de zorg voor wat door redelijkheid en billijkheid wordt gevorderd in de omgang met betrokkenen in de schoolorganisatie, waaronder wordt verstaan intimidatie of bedreiging van personeel, leerlingen of ouders door een bestuurder of toezichthouder; of

- f. het in ernstige mate of langdurig tekortschieten in de naleving van artikel 5a of artikel 11, vierde lid.
3. De aanwijzing vermeldt de termijn waarbinnen zij moet worden uitgevoerd.
 4. Voordat Onze minister een aanwijzing geeft:
 - a. heeft de inspectie een onderzoek als bedoeld in artikel 11 of artikel 15 van de Wet op het onderwijstoezicht verricht;
 - b. heeft de inspectie daarover een inspectierapport uitgebracht als bedoeld in artikel 20, eerste lid, van de Wet op het onderwijstoezicht; en
 - c. stelt Onze minister het bevoegd gezag vier weken in de gelegenheid zijn zienswijze met betrekking tot de voorgenomen aanwijzing naar voren te brengen.
 5. Dit artikel is van overeenkomstige toepassing op een door Onze minister te geven aanwijzing aan een samenwerkingsverband.

B

Na artikel 145a wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 145b. Spoedaanwijzing

1. Onze minister kan het bevoegd gezag een spoedaanwijzing geven, indien:
 - a. het bevoegd gezag tekortschiet in de naleving van het bepaalde bij of krachtens deze wet;
 - b. uit dat tekortschieten of mede uit dat tekortschieten een redelijk vermoeden van wanbeheer als bedoeld in artikel 145a, tweede lid, volgt; en
 - c. dat is vereist in verband met onverwijlde spoed.
2. De spoedaanwijzing verplicht tot het nemen van een of meer tijdelijke maatregelen ter voorkoming of beperking van nadelige gevolgen van het vermoede wanbeheer.
3. De spoedaanwijzing vermeldt de termijn waarbinnen zij moet worden uitgevoerd.
4. De spoedaanwijzing bepaalt de duur waarvoor zij geldt. Deze geldigheidsduur bedraagt ten hoogste zes maanden.
5. Onze minister kan de geldigheidsduur eenmalig verlengen met ten hoogste zes maanden. Op een besluit tot verlenging is het eerste lid van overeenkomstige toepassing.
6. Voordat Onze minister een spoedaanwijzing geeft heeft de inspectie een onderzoek als bedoeld in artikel 11 of artikel 15 van de Wet op het onderwijstoezicht verricht en daarover een inspectierapport uitgebracht als bedoeld in artikel 20, eerste lid, van de Wet op het onderwijstoezicht.
7. Dit artikel is van overeenkomstige toepassing op een door Onze minister te geven spoedaanwijzing aan een samenwerkingsverband.

C

Artikel 146, eerste lid, komt te luiden:

1. Indien het bevoegd gezag van een school in strijd handelt met het bepaalde bij of krachtens deze wet, waaronder tevens wordt verstaan het niet opvolgen van een aanwijzing als bedoeld in artikel 145a of een spoedaanwijzing als bedoeld in artikel 145b, kan Onze minister de bekostiging, voorschotten daaronder begrepen, geheel of gedeeltelijk inhouden dan wel opschorten.

Artikel III. Wijziging Wet op het voortgezet onderwijs

De Wet op het voortgezet onderwijs wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 103g komt te luiden:

Artikel 103g. Aanwijzing

1. Onze Minister kan het bevoegd gezag een aanwijzing tot het nemen van een of meer maatregelen geven indien sprake is van wanbeheer.
2. Onder wanbeheer wordt verstaan:
 - a. financieel wanbeleid;
 - b. het in ernstige mate nalaten om, in ieder geval in strijd met artikel 23a, maatregelen te treffen die noodzakelijk zijn voor het waarborgen van de kwaliteit en goede voortgang van het onderwijs, waaronder de deugdelijke afsluiting daarvan;
 - c. het door een bestuurder of toezichthouder ongerechtvaardigd verrijken van het bevoegd gezag, zichzelf of een derde;
 - d. het in de hoedanigheid van bestuurder of toezichthouder handelen in strijd met wettelijke bepalingen waardoor financieel voordeel wordt behaald ten gunste van het bevoegd gezag, zichzelf of een derde;
 - e. het in ernstige mate verwaarlozen van de zorg voor wat door redelijkheid en billijkheid wordt gevorderd in de omgang met betrokkenen in de schoolorganisatie, waaronder wordt verstaan intimidatie of bedreiging van personeel, leerlingen of ouders door een bestuurder of toezichthouder; of
 - f. het in ernstige mate of langdurig tekortschieten in de naleving van artikel 3b of artikel 17.
3. De aanwijzing vermeldt de termijn waarbinnen zij moet worden uitgevoerd.
4. Voordat Onze Minister een aanwijzing geeft:
 - a. heeft de inspectie een onderzoek als bedoeld in artikel 11 of artikel 15 van de Wet op het onderwijstoezicht verricht;
 - b. heeft de inspectie daarover een inspectierapport uitgebracht als bedoeld in artikel 20, eerste lid, van de Wet op het onderwijstoezicht; en
 - c. stelt Onze Minister het bevoegd gezag vier weken in de gelegenheid zijn zienswijze met betrekking tot de voorgenomen aanwijzing naar voren te brengen.
5. Dit artikel is van overeenkomstige toepassing op een door Onze Minister te geven aanwijzing aan een samenwerkingsverband.

B

Na artikel 103g wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 103g1. Spoedaanwijzing

1. Onze Minister kan het bevoegd gezag een spoedaanwijzing geven, indien:
 - a. het bevoegd gezag tekortschiet in de naleving van het bepaalde bij of krachtens deze wet;
 - b. uit dat tekortschieten of mede uit dat tekortschieten een redelijk vermoeden van wanbeheer als bedoeld in artikel 103g, tweede lid, volgt; en
 - c. dat is vereist in verband met onverwijlde spoed.
2. De spoedaanwijzing verplicht tot het nemen van een of meer tijdelijke maatregelen ter voorkoming of beperking van nadelige gevolgen van het vermoede wanbeheer.
3. De spoedaanwijzing vermeldt de termijn waarbinnen zij moet worden uitgevoerd.
4. De spoedaanwijzing bepaalt de duur waarvoor zij geldt. Deze geldigheidsduur bedraagt ten hoogste zes maanden.
5. Onze Minister kan de geldigheidsduur eenmalig verlengen met ten hoogste zes maanden. Op een besluit tot verlenging is het eerste lid van overeenkomstige toepassing.
6. Voordat Onze Minister een spoedaanwijzing geeft heeft de inspectie een onderzoek als bedoeld in artikel 11 of artikel 15 van de Wet op het onderwijstoezicht verricht en

daarover een inspectierapport uitgebracht als bedoeld in artikel 20, eerste lid, van de Wet op het onderwijstoezicht.

7. Dit artikel is van overeenkomstige toepassing op een door Onze Minister te geven spoedaanwijzing aan een samenwerkingsverband.

C

Artikel 104, eerste lid, komt te luiden:

1. Indien het bevoegd gezag van een school dan wel het samenwerkingsverband in strijd handelt met het bepaalde bij of krachtens deze wet, waaronder tevens wordt verstaan het niet opvolgen van een aanwijzing als bedoeld in artikel 103g of een spoedaanwijzing als bedoeld in artikel 103g1, kan Onze Minister de bekostiging, voorschotten daaronder begrepen, geheel of gedeeltelijk inhouden dan wel opschorten.

D

Artikel 109a wordt als volgt gewijzigd:

1. Het opschrift komt te luiden:

Artikel 109a. Opheffing/beëindiging bekostiging bij zeer zwak onderwijs of wanbeheer

2. Het eerste lid komt te luiden:

1. Onze Minister kan besluiten dat met ingang van een in dat besluit bepaalde datum een schoolsoort of leerweg van een openbare school wordt opgeheven onderscheidenlijk de bekostiging van een schoolsoort of leerweg van een bijzondere school wordt beëindigd, indien sprake is van een situatie als bedoeld in artikel 23a1, eerste lid, of artikel 103g, tweede lid, onderdeel f.

3. In het derde lid, aanhef, wordt "Alvorens" vervangen door "Voordat".

4. Het derde lid, onderdeel a, komt te luiden:

a. heeft de inspectie een onderzoek als bedoeld in de artikelen 11, derde lid, of artikel 15 van de Wet op het onderwijstoezicht verricht en heeft de inspectie Onze Minister meegedeeld dat het bevoegd gezag naar aanleiding van dit onderzoek niet bereid is afspraken te maken over verbeteringen dan wel dat uit een volgend onderzoek als bedoeld in de artikelen 11, vierde lid, of artikel 15 van de Wet op het onderwijstoezicht blijkt dat sprake is van onvoldoende verbeteringen;

Artikel IV. Wijziging Wet educatie en beroepsonderwijs

De Wet educatie en beroepsonderwijs wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 1.1.3 wordt als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid wordt "de artikelen 1.3.6, 1.3.7, 1.3.8, 1.3.9" vervangen door "de artikelen 1.3.6 tot en met 1.3.10".

2. In het tweede lid wordt "1.3.8, 1.3.9" vervangen door "1.3.8 tot en met 1.3.10".

B

Na artikel 1.3.9 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 1.3.10. Maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef

De instellingen schenken aandacht aan de bevordering van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef van hun studenten. De bevordering van maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef houdt ten minste in dat de instellingen, met inbegrip van degenen die hen formeel en informeel vertegenwoordigen, zich onthouden van discriminatoire gedragingen en uitlatingen.

C

Onder vernummering van onderdeel a1 tot a2 wordt in het eerste lid van artikel 1.4.1 een onderdeel ingevoegd, luidende:

a1. de bevordering van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef, bedoeld in artikel 1.3.10,

D

Artikel 6.1.4, eerste lid, wordt als volgt gewijzigd:

1. In onderdeel a wordt "langer dan één jaar onvoldoende is geweest, of" vervangen door "ten minste drie maanden onvoldoende is geweest,".
2. In onderdeel b vervalt "dan wel".
3. In onderdeel c wordt de punt vervangen door ", of".
4. Na onderdeel c wordt een onderdeel ingevoegd, luidende:

d. niet wordt voldaan aan de verplichting het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef te bevorderen, bedoeld in artikel 1.3.10, voor zover de uiting niet is gedaan in het kader van een beroepsopleiding.

E

In het opschrift van artikel 6.1.4a wordt 'adviescommissie' vervangen door 'adviescommissie macrodoelmatigheid'.

F

Artikel 6.1.5 wordt als volgt gewijzigd:

1. Het eerste lid komt te luiden:

1. Voordat Onze Minister een beschikking neemt op grond van artikel 6.1.4, eerste lid, onderdeel a, geeft hij aan het bevoegd gezag een waarschuwing op grond van zijn bevindingen ten aanzien van de kwaliteit van de opleiding, onder bepaling van een termijn waarbinnen aan die waarschuwing gevolg moet zijn gegeven. De termijn waarbinnen aan de waarschuwing gevolg moet zijn gegeven bedraagt ten minste drie maanden. Onze Minister geeft pas toepassing aan artikel 6.1.4, eerste lid, onderdeel a, nadat:

- a. de termijn, bedoeld in de aanhef, is verstreken, en
- b. Onze Minister aan de hand van een nader onderzoek tot het oordeel is gekomen dat niet of niet in voldoende mate gevolg is gegeven aan de waarschuwing.

2. Onder vernummering van het derde lid tot vierde lid, wordt een lid ingevoegd, luidende:

3. Voordat Onze Minister een beschikking neemt op grond van artikel 6.1.4, eerste lid, onderdeel d, geeft hij aan het bevoegd gezag een waarschuwing onder bepaling van een termijn waarbinnen aan die waarschuwing gevolg moet zijn gegeven. De termijn waarbinnen aan de waarschuwing gevolg moet zijn gegeven bedraagt ten minste drie maanden.

G

Artikel 6.2.2 wordt als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid, onder a, wordt "langer dan één jaar" vervangen door "ten minste drie maanden".

2. Onder vernummering van het derde lid tot vierde lid wordt een lid ingevoegd, luidende:

3. Indien Onze Minister een besluit neemt op grond van het eerste lid, onder b, omdat niet wordt voldaan aan de plicht het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef te bevorderen, bedoeld in artikel 1.3.10, voor zover de uiting niet is gedaan in het kader van de beroepsopleiding, kan hij besluiten het recht, bedoeld in artikel 1.4.1 te ontnemen voor alle beroepsopleidingen verzorgd door deze instelling.

3. In het vierde lid (nieuw), wordt "eerste en tweede lid" vervangen door "eerste tot en met derde lid".

H

Artikel 6.2.3, eerste lid, komt te luiden:

1. Voordat Onze Minister een beschikking neemt op grond van artikel 6.2.2, eerste lid, onder a, geeft hij aan het bevoegd gezag een waarschuwing op grond van zijn bevindingen ten aanzien van de kwaliteit van de opleiding, onder bepaling van een termijn waarbinnen aan die waarschuwing gevolg moet zijn gegeven. De termijn waarbinnen aan de waarschuwing gevolg moet zijn gegeven bedraagt ten minste drie maanden. Onze Minister geeft pas toepassing aan artikel 6.2.2, eerste lid, onder a, nadat:

- a. de termijn, bedoeld in het eerste lid, is verstreken, en
- b. Onze Minister aan de hand van een nader onderzoek tot het oordeel is gekomen dat niet of niet in voldoende mate gevolg is gegeven aan de waarschuwing.

I

Na artikel 6.2.3b wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 6.2.3c. Schorsing examinering of diplomering bij ernstig vermoeden dat de waarde van diploma's en certificaten in het geding is

1. Onverminderd de artikelen 6.2.2 tot en met 6.2.3b kan Onze Minister besluiten dat ten aanzien van een beroepsopleiding aan een niet uit 's Rijks kas bekostigde instelling als bedoeld in artikel 1.4.1 gedurende ten hoogste zes maanden rechten kunnen worden geschorst indien:

- a. het bevoegd gezag wat betreft het onderwijs of de examinering tekortschiet in de naleving van het bepaalde bij of krachtens deze wet;

b. er daardoor of mede daardoor een ernstig vermoeden bestaat dat niet aan alle voorwaarden wordt voldaan om tot diplomering over te gaan of de kwaliteit van de examens in grote mate niet voldoet aan de standaarden, bedoeld in artikel 7.4.4;

c. de inzet van andere bevoegdheden van Onze Minister op grond van deze wet niet kan worden afgewacht.

2. Onze Minister schorst uitsluitend:

- a. het gehele of gedeeltelijke recht op examinering voor de betreffende beroepsopleiding;
- b. het recht om aan die opleiding een diploma als bedoeld in artikel 7.4.6 te verbinden;
- c. het recht om aan onderdelen van die opleiding een certificaat als bedoeld in artikel 7.2.3 te verbinden; of
- d. het recht om aan onderdelen van die opleiding een mbo-verklaring als bedoeld in artikel 7.4.6a te verbinden.

3. De duur van de schorsing, genoemd in het eerste lid, kan om zwaarwegende redenen eenmalig met ten hoogste zes maanden worden verlengd.

J

In artikel 6.3.2 wordt "Artikel 6.2.3b is" vervangen door "De artikelen 6.2.3b en 6.2.3c zijn".

K

Artikel 9.1.4a komt te luiden:

Artikel 9.1.4a Aanwijzing

1. Onze Minister kan het bevoegd gezag of de raad van toezicht een aanwijzing tot het nemen van een of meer maatregelen geven indien sprake is van wanbeheer.
2. Onder wanbeheer wordt verstaan:
 - a. financieel wanbeleid;
 - b. het in ernstige mate nalaten om, in ieder geval in strijd met de artikelen 1.3.6 en 1.3.6a, maatregelen te treffen die noodzakelijk zijn voor het waarborgen van de kwaliteit en goede voortgang van het onderwijs, waaronder de deugdelijke afsluiting daarvan;
 - c. het door een bestuurder of toezichthouder ongerechtvaardigd verrijken van de rechtspersoon die de instelling in stand houdt, zichzelf of een derde;
 - d. het in de hoedanigheid van bestuurder of toezichthouder handelen in strijd met wettelijke bepalingen waardoor financieel voordeel wordt behaald ten gunste van de rechtspersoon die de instelling in stand houdt, zichzelf of een derde; of
 - e. het in ernstige mate verwaarlozen van de zorg voor wat door redelijkheid en billijkheid wordt gevorderd in de omgang met betrokkenen binnen de instelling, waaronder wordt verstaan intimidatie of bedreiging van personeel of studenten door een bestuurder of toezichthouder.
3. De aanwijzing vermeldt de termijn waarbinnen zij moet worden uitgevoerd.
4. Voordat Onze Minister een aanwijzing geeft:
 - a. heeft de inspectie een onderzoek als bedoeld in artikel 11 of artikel 15 van de Wet op het onderwijstoezicht verricht;
 - b. heeft de inspectie daarover een inspectierapport uitgebracht als bedoeld in artikel 20, eerste lid, van de Wet op het onderwijstoezicht; en
 - c. stelt Onze Minister het bevoegd gezag of de raad van toezicht vier weken in de gelegenheid zijn zienswijze met betrekking tot de voorgenomen aanwijzing naar voren te brengen.

L

Na artikel 9.1.4a wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 9.1.4b. Spoedaanwijzing

1. Onze Minister kan het bevoegd gezag of de raad van toezicht een spoedaanwijzing geven, indien:
 - a. het bevoegd gezag tekortschiet in de naleving van het bepaalde bij of krachtens deze wet;
 - b. uit dat tekortschieten of mede uit dat tekortschieten een redelijk vermoeden van wanbeheer als bedoeld in artikel 103g, tweede lid, volgt; en
 - c. dat is vereist in verband met onverwijlde spoed.
2. De spoedaanwijzing verplicht tot het nemen van een of meer tijdelijke maatregelen ter voorkoming of beperking van nadelige gevolgen van het vermoede wanbeheer.
3. De spoedaanwijzing vermeldt de termijn waarbinnen zij moet worden uitgevoerd.
4. De spoedaanwijzing bepaalt de duur waarvoor zij geldt. Deze geldigheidsduur bedraagt ten hoogste zes maanden.
5. Onze Minister kan de geldigheidsduur eenmalig verlengen met ten hoogste zes maanden. Op een besluit tot verlenging is het eerste lid van overeenkomstige toepassing.
6. Voordat Onze Minister een spoedaanwijzing geeft heeft de inspectie een onderzoek als bedoeld in artikel 11 of artikel 15 van de Wet op het onderwijstoezicht verricht en daarover een inspectierapport uitgebracht als bedoeld in artikel 20, eerste lid, van de Wet op het onderwijstoezicht.

M

Artikel 11.1, eerste lid, komt te luiden:

1. Indien het bevoegd gezag van een instelling in strijd handelt met het bepaalde bij of krachtens deze wet dan wel indien het bevoegd gezag of de raad van toezicht een aanwijzing als bedoeld in artikel 9.1.4a of een spoedaanwijzing als bedoeld in artikel 9.1.4b niet opvolgt, kan Onze Minister de rijksbijdrage, voorschotten daaronder begrepen, geheel of gedeeltelijk inhouden dan wel opschorten.

N

Artikel 11.1a. Commissie van advies uitingen maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef

1. Er is een commissie van advies die tot taak heeft om Onze Minister op diens verzoek advies te geven indien hij, vanwege het door een instelling of niet uit 's Rijks kas bekostigde instelling niet nakomen van de verplichting het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef te bevorderen, bedoeld in artikel 1.3.10, overweegt een besluit te nemen op grond van artikel 6.1.4, eerste lid, onderdeel d, 6.2.2, eerste of derde lid, of 11.1, eerste lid, van deze wet dan wel op grond van artikel 4:49 van de Algemene wet bestuursrecht.
2. Onze Minister neemt geen besluit als bedoeld in het eerste lid dan nadat hij advies heeft gevraagd aan de commissie van advies.
3. De commissie bestaat uit drie leden die voldoen aan de vereisten voor benoembaarheid tot rechterlijk ambtenaar, bedoeld in artikel 5 van de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren. De leden worden benoemd en ontslagen door Onze Minister.
4. Over de samenstelling, werkwijze en bezoldiging van de commissie worden regels gesteld bij ministeriële regeling.

Artikel V. Wijziging Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek

De Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 9.9a komt te luiden:

Artikel 9.9a. Aanwijzing

1. Onze Minister kan de raad van toezicht een aanwijzing tot het nemen van een of meer maatregelen geven indien sprake is van wanbeheer.
2. Onder wanbeheer wordt verstaan:
 - a. financieel wanbeleid;
 - b. het in ernstige mate nalaten om, in ieder geval in strijd met artikel 1.18, maatregelen te treffen die noodzakelijk zijn voor het waarborgen van de kwaliteit en goede voortgang van het onderwijs, waaronder de deugdelijke afsluiting daarvan;
 - c. het door een bestuurder of toezichthouder ongerechtvaardigd verrijken van de rechtspersoon die de instelling in stand houdt, zichzelf of een derde;
 - d. het in de hoedanigheid van bestuurder of toezichthouder handelen in strijd met wettelijke bepalingen waardoor financieel voordeel wordt behaald ten gunste van de rechtspersoon die de instelling in stand houdt, zichzelf of een derde; of
 - e. het in ernstige mate verwaarlozen van de zorg voor wat door redelijkheid en billijkheid wordt gevorderd in de omgang met betrokkenen binnen de instelling, waaronder wordt verstaan intimidatie of bedreiging van personeel of studenten door een bestuurder of toezichthouder.
3. De aanwijzing vermeldt de termijn waarbinnen zij moet worden uitgevoerd.
4. Voordat Onze Minister een aanwijzing als bedoeld in het eerste lid geeft:
 - a. heeft de inspectie een onderzoek als bedoeld in artikel 12a van de Wet op het onderwijstoezicht verricht;
 - b. heeft de inspectie daarover een rapport uitgebracht als bedoeld in artikel 20, eerste lid, van de Wet op het onderwijstoezicht; en
 - c. stelt Onze Minister de raad van toezicht vier weken in de gelegenheid zijn zienswijze met betrekking tot de voorgenomen aanwijzing naar voren te brengen.
5. Indien het onderzoek, bedoeld in het vierde lid, onder a, mede de kwaliteit van het onderwijs betreft, betreft de inspectie het accreditatieorgaan bij haar onderzoek.

B

Na artikel 9.9a wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 9.9b. Spoedaanwijzing

1. Onze Minister kan de raad van toezicht een spoedaanwijzing geven, indien:
 - a. een of meer organen van een instelling als bedoeld in artikel 1.8 tekortschieten in de naleving van het bepaalde bij of krachtens deze wet;
 - b. uit dat tekortschieten of mede uit dat tekortschieten een redelijk vermoeden van wanbeheer als bedoeld in artikel 9.9a, tweede lid, volgt; en
 - c. dat is vereist in verband met onverwijlde spoed.
2. De spoedaanwijzing verplicht tot het nemen van een of meer tijdelijke maatregelen ter voorkoming of beperking van nadelige gevolgen van het vermoede wanbeheer.
3. De spoedaanwijzing vermeldt de termijn waarbinnen zij moet worden uitgevoerd.
4. De spoedaanwijzing bepaalt de duur waarvoor zij geldt. Deze geldigheidsduur bedraagt ten hoogste zes maanden.
5. Onze minister kan de geldigheidsduur eenmalig verlengen met ten hoogste zes maanden. Op een besluit tot verlenging is het eerste lid van overeenkomstige toepassing.

6. Voordat Onze minister een spoedaanwijzing geeft heeft de inspectie een onderzoek als bedoeld in artikel 12a van de Wet op het onderwijstoezicht verricht en daarover een inspectierapport uitgebracht als bedoeld in artikel 20, eerste lid, van de Wet op het onderwijstoezicht.

C

In artikel 9.51, tweede lid, zesde volzin, wordt "artikelen 9.8 tot en met 9.9a" vervangen door "artikel 9.8 tot en met 9.9b".

D

Artikel 10.3e komt te luiden:

Artikel 10.3e. Aanwijzing

1. Onze Minister kan de raad van toezicht een aanwijzing tot het nemen van een of meer maatregelen geven indien sprake is van wanbeheer.
2. Onder wanbeheer wordt verstaan:
 - a. financieel wanbeleid;
 - b. het in ernstige mate nalaten om, in ieder geval in strijd met artikel 1.18, maatregelen te treffen die noodzakelijk zijn voor het waarborgen van de kwaliteit en goede voortgang van het onderwijs, waaronder de deugdelijke afsluiting daarvan;
 - c. het door een bestuurder of toezichthouder ongerechtvaardigd verrijken van de rechtspersoon die de instelling in stand houdt, zichzelf of een derde;
 - d. het in de hoedanigheid van bestuurder of toezichthouder handelen in strijd met wettelijke bepalingen waardoor financieel voordeel wordt behaald ten gunste van de rechtspersoon die de instelling in stand houdt, zichzelf of een derde; of
 - e. het in ernstige mate verwaarlozen van de zorg voor wat door redelijkheid en billijkheid wordt gevorderd in de omgang met betrokkenen binnen de instelling, waaronder wordt verstaan intimidatie of bedreiging van personeel of studenten door een bestuurder of toezichthouder.
3. De aanwijzing vermeldt de termijn waarbinnen zij moet worden uitgevoerd.
4. Voordat Onze Minister een aanwijzing als bedoeld in het eerste lid geeft:
 - a. heeft de inspectie een onderzoek als bedoeld in artikel 12a van de Wet op het onderwijstoezicht verricht;
 - b. heeft de inspectie daarover een rapport uitgebracht als bedoeld in artikel 20, eerste lid, van de Wet op het onderwijstoezicht; en
 - c. stelt Onze Minister de raad van toezicht vier weken in de gelegenheid zijn zienswijze met betrekking tot de voorgenomen aanwijzing naar voren te brengen.
5. Indien het onderzoek, bedoeld in het vierde lid, onder a, mede de kwaliteit van het onderwijs betreft, betreft de inspectie het accreditatieorgaan bij haar onderzoek.
6. Indien de hogeschool een functionele scheiding als bedoeld in artikel 10.3d, zesde lid, heeft aangebracht, zijn het eerste tot en met het zesde lid van overeenkomstige toepassing.

E

Na artikel 10.3e wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 10.3e1. Spoedaanwijzing

1. Onze Minister kan de raad van toezicht een spoedaanwijzing geven, indien:

- a. een of meer organen van een instelling als bedoeld in artikel 1.8 tekortschieten in de naleving van het bepaalde bij of krachtens deze wet;
 - b. uit dat tekortschieten of mede uit dat tekortschieten een redelijk vermoeden van wanbeheer als bedoeld in artikel 10.3e, tweede lid, volgt; en
 - c. dat is vereist in verband met onverwijlde spoed.
2. De spoedaanwijzing verplicht tot het nemen van een of meer tijdelijke maatregelen ter voorkoming of beperking van nadelige gevolgen van het vermoede wanbeheer.
 3. De spoedaanwijzing vermeldt de termijn waarbinnen zij moet worden uitgevoerd.
 4. De spoedaanwijzing bepaalt de duur waarvoor zij geldt. Deze geldigheidsduur bedraagt ten hoogste zes maanden.
 5. Onze minister kan de geldigheidsduur eenmalig verlengen met ten hoogste zes maanden. Op een besluit tot verlenging is het eerste lid van overeenkomstige toepassing.
 6. Voordat Onze minister een spoedaanwijzing geeft heeft de inspectie een onderzoek als bedoeld in artikel 12a van de Wet op het onderwijstoezicht verricht en daarover een inspectierapport uitgebracht als bedoeld in artikel 20, eerste lid, van de Wet op het onderwijstoezicht.

F

Artikel 11.7a komt te luiden:

Artikel 11.7a. Aanwijzing

1. Onze Minister kan de raad van toezicht een aanwijzing tot het nemen van een of meer maatregelen geven indien sprake is van wanbeheer.
2. Onder wanbeheer wordt verstaan:
 - a. financieel wanbeleid;
 - b. het in ernstige mate nalaten om, in ieder geval in strijd met artikel 1.18, maatregelen te treffen die noodzakelijk zijn voor het waarborgen van de kwaliteit en goede voortgang van het onderwijs, waaronder de deugdelijke afsluiting daarvan;
 - c. het door een bestuurder of toezichthouder ongerechtvaardigd verrijken van de rechtspersoon die de instelling in stand houdt, zichzelf of een derde;
 - d. het in de hoedanigheid van bestuurder of toezichthouder handelen in strijd met wettelijke bepalingen waardoor financieel voordeel wordt behaald ten gunste van de rechtspersoon die de instelling in stand houdt, zichzelf of een derde; of
 - e. het in ernstige mate verwaarlozen van de zorg voor wat door redelijkheid en billijkheid wordt gevorderd in de omgang met betrokkenen binnen de instelling, waaronder wordt verstaan intimidatie of bedreiging van personeel of studenten door een bestuurder of toezichthouder.
3. De aanwijzing vermeldt de termijn waarbinnen zij moet worden uitgevoerd.
4. Voordat Onze Minister een aanwijzing als bedoeld in het eerste lid geeft:
 - a. heeft de inspectie een onderzoek als bedoeld in artikel 12a van de Wet op het onderwijstoezicht verricht;
 - b. heeft de inspectie daarover een rapport uitgebracht als bedoeld in artikel 20, eerste lid, van de Wet op het onderwijstoezicht; en
 - c. stelt Onze Minister de raad van toezicht vier weken in de gelegenheid zijn zienswijze met betrekking tot de voorgenomen aanwijzing naar voren te brengen.
5. Indien het onderzoek, bedoeld in het vierde lid, onder a, mede de kwaliteit van het onderwijs betreft, betreft de inspectie het accreditatieorgaan bij haar onderzoek.

G

Na artikel 11.7a wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 11.7b. Spoedaanwijzing

1. Onze Minister kan de raad van toezicht een spoedaanwijzing geven, indien:
 - a. een of meer organen van een instelling als bedoeld in artikel 1.8 tekortschieten in de naleving van het bepaalde bij of krachtens deze wet;
 - b. uit dat tekortschieten of mede uit dat tekortschieten een redelijk vermoeden van wanbeheer als bedoeld in artikel 11.7a, tweede lid, volgt; en
 - c. dat is vereist in verband met onverwijlde spoed.
2. De spoedaanwijzing verplicht tot het nemen van een of meer tijdelijke maatregelen ter voorkoming of beperking van nadelige gevolgen van het vermoede wanbeheer.
3. De spoedaanwijzing vermeldt de termijn waarbinnen zij moet worden uitgevoerd.
4. De spoedaanwijzing bepaalt de duur waarvoor zij geldt. Deze geldigheidsduur bedraagt ten hoogste zes maanden.
5. Onze minister kan de geldigheidsduur eenmalig verlengen met ten hoogste zes maanden. Op een besluit tot verlenging is het eerste lid van overeenkomstige toepassing.
6. Voordat Onze minister een spoedaanwijzing geeft heeft de inspectie een onderzoek als bedoeld in artikel 12a van de Wet op het onderwijstoezicht verricht en daarover een inspectierapport uitgebracht als bedoeld in artikel 20, eerste lid, van de Wet op het onderwijstoezicht.

H

Artikel 15.1, eerste lid, komt te luiden:

1. Onze minister kan de rijksbijdrage, een voorschot daaronder begrepen, geheel of gedeeltelijk inhouden dan wel opschorten indien:
 - a. een of meer organen van een instelling als bedoeld in artikel 1.4, 1.5 of 1.8 in strijd handelen met het bepaalde bij of krachtens deze wet;
 - b. de raad van toezicht een aanwijzing als bedoeld in artikel 9.9a, 9.51, tweede lid, zesde volzin, 10.3e of 11.7a of een spoedaanwijzing als bedoeld in artikel 9.9b, 10.3e1 of 11.7b niet opvolgt; of
 - c. het bestuur een aanwijzing als bedoeld in artikel 9.51, achtste lid, niet opvolgt.

Artikel VI. Wijziging Wet primair onderwijs BES

De Wet primair onderwijs BES wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 128 komt te luiden:

Artikel 128. Aanwijzing

1. Onze Minister kan het bevoegd gezag een aanwijzing tot het nemen van een of meer maatregelen geven indien sprake is van wanbeheer.
2. Onder wanbeheer wordt verstaan:
 - a. financieel wanbeleid;
 - b. het in ernstige mate nalaten om, in ieder geval in strijd met artikel 13, maatregelen te treffen die noodzakelijk zijn voor het waarborgen van de kwaliteit en goede voortgang van het onderwijs, waaronder de deugdelijke afsluiting daarvan;
 - c. het door een bestuurder of toezichthouder ongerechtvaardigd verrijken van het bevoegd gezag, zichzelf of een derde;

- d. het in de hoedanigheid van bestuurder of toezichthouder handelen in strijd met wettelijke bepalingen waardoor financieel voordeel wordt behaald ten gunste van het bevoegd gezag, zichzelf of een derde;
 - e. het in ernstige mate verwaarlozen van de zorg voor wat door redelijkheid en billijkheid wordt gevorderd in de omgang met betrokkenen in de schoolorganisatie, waaronder wordt verstaan intimidatie of bedreiging van personeel, leerlingen of ouders door een bestuurder of toezichthouder; of
 - f. het in ernstige mate of langdurig tekortschieten in de naleving van artikel 6a of artikel 10, derde lid.
3. De aanwijzing vermeldt de termijn waarbinnen zij moet worden uitgevoerd.
 4. Voordat Onze Minister een aanwijzing geeft:
 - a. heeft de inspectie een onderzoek als bedoeld in artikel 11 of artikel 15 van de Wet op het onderwijstoezicht verricht;
 - b. heeft de inspectie daarover een inspectierapport uitgebracht als bedoeld in artikel 20, eerste lid, van de Wet op het onderwijstoezicht; en
 - c. stelt Onze minister het bevoegd gezag vier weken in de gelegenheid zijn zienswijze met betrekking tot de voorgenomen aanwijzing naar voren te brengen.

B

Na artikel 128 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 128a. Spoedaanwijzing

1. Onze Minister kan het bevoegd gezag een spoedaanwijzing geven, indien:
 - a. het bevoegd gezag tekortschiet in de naleving van het bepaalde bij of krachtens deze wet;
 - b. uit dat tekortschieten of mede uit dat tekortschieten een redelijk vermoeden van wanbeheer als bedoeld in artikel 128, tweede lid, volgt; en
 - c. dat is vereist in verband met onverwijlde spoed.
2. De spoedaanwijzing verplicht tot het nemen van een of meer tijdelijke maatregelen ter voorkoming of beperking van nadelige gevolgen van het vermoede wanbeheer.
3. De spoedaanwijzing vermeldt de termijn waarbinnen zij moet worden uitgevoerd.
4. De spoedaanwijzing bepaalt de duur waarvoor zij geldt. Deze geldigheidsduur bedraagt ten hoogste zes maanden.
5. Onze Minister kan de geldigheidsduur eenmalig verlengen met ten hoogste zes maanden. Op een besluit tot verlenging is het eerste lid van overeenkomstige toepassing.
6. Voordat Onze Minister een spoedaanwijzing geeft heeft de inspectie een onderzoek als bedoeld in artikel 11 of artikel 15 van de Wet op het onderwijstoezicht verricht en daarover een inspectierapport uitgebracht als bedoeld in artikel 20, eerste lid, van de Wet op het onderwijstoezicht.

C

Artikel 129, eerste lid, komt te luiden:

1. Indien het bevoegd gezag van een school in strijd handelt met het bepaalde bij of krachtens deze wet, waaronder tevens wordt verstaan het niet opvolgen van een aanwijzing als bedoeld in artikel 128 of een spoedaanwijzing als bedoeld in artikel 128a, kan Onze Minister de bekostiging, voorschotten daaronder begrepen, geheel of gedeeltelijk inhouden dan wel opschorten.

Artikel VII. Wijziging Wet voortgezet onderwijs BES

De Wet voortgezet onderwijs BES wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 183 komt te luiden:

Artikel 183. Aanwijzing

1. Onze Minister kan het bevoegd gezag een aanwijzing tot het nemen van een of meer maatregelen geven indien sprake is van wanbeheer.
2. Onder wanbeheer wordt verstaan:
 - a. financieel wanbeleid;
 - b. het in ernstige mate nalaten om, in ieder geval in strijd met artikel 47, maatregelen te treffen die noodzakelijk zijn voor het waarborgen van de kwaliteit en goede voortgang van het onderwijs, waaronder de deugdelijke afsluiting daarvan;
 - c. het door een bestuurder of toezichthouder ongerechtvaardigd verrijken van het bevoegd gezag, zichzelf of een derde;
 - d. het in de hoedanigheid van bestuurder of toezichthouder handelen in strijd met wettelijke bepalingen waardoor financieel voordeel wordt behaald ten gunste van het bevoegd gezag, zichzelf of een derde;
 - e. het in ernstige mate verwaarlozen van de zorg voor wat door redelijkheid en billijkheid wordt gevorderd in de omgang met betrokkenen in de schoolorganisatie, waaronder wordt verstaan intimidatie of bedreiging van personeel, leerlingen of ouders door een bestuurder of toezichthouder; of
 - f. het in ernstige mate of langdurig tekortschieten in de naleving van artikel 4a of artikel 42.
3. De aanwijzing vermeldt de termijn waarbinnen zij moet worden uitgevoerd.
4. Voordat Onze Minister een aanwijzing geeft:
 - a. heeft de inspectie een onderzoek als bedoeld in artikel 11 of artikel 15 van de Wet op het onderwijstoezicht verricht;
 - b. heeft de inspectie daarover een inspectierapport uitgebracht als bedoeld in artikel 20, eerste lid, van de Wet op het onderwijstoezicht; en
 - c. stelt Onze minister het bevoegd gezag vier weken in de gelegenheid zijn zienswijze met betrekking tot de voorgenomen aanwijzing naar voren te brengen.

B

Na artikel 183 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 183a. Spoedaanwijzing

1. Onze Minister kan het bevoegd gezag een spoedaanwijzing geven, indien:
 - a. het bevoegd gezag tekortschiet in de naleving van het bepaalde bij of krachtens deze wet;
 - b. uit dat tekortschieten of mede uit dat tekortschieten een redelijk vermoeden van wanbeheer als bedoeld in artikel 183, tweede lid, volgt; en
 - c. dat is vereist in verband met onverwijlde spoed.
2. De spoedaanwijzing verplicht tot het nemen van een of meer tijdelijke maatregelen ter voorkoming of beperking van nadelige gevolgen van het vermoede wanbeheer.
3. De spoedaanwijzing vermeldt de termijn waarbinnen zij moet worden uitgevoerd.
4. De spoedaanwijzing bepaalt de duur waarvoor zij geldt. Deze geldigheidsduur bedraagt ten hoogste zes maanden.
5. Onze Minister kan de geldigheidsduur eenmalig verlengen met ten hoogste zes maanden. Op een besluit tot verlenging is het eerste lid van overeenkomstige toepassing.

6. Voordat Onze Minister een spoedaanwijzing geeft heeft de inspectie een onderzoek als bedoeld in artikel 11 of artikel 15 van de Wet op het onderwijstoezicht verricht en daarover een inspectierapport uitgebracht als bedoeld in artikel 20, eerste lid, van de Wet op het onderwijstoezicht.

C

Artikel 184, eerste lid, komt te luiden:

1. Indien het bevoegd gezag van een school in strijd handelt met het bepaalde bij of krachtens deze wet, waaronder tevens wordt verstaan het niet opvolgen van een aanwijzing als bedoeld in artikel 183 of een spoedaanwijzing als bedoeld in artikel 183a, kan Onze Minister de bekostiging, voorschotten daaronder begrepen, geheel of gedeeltelijk inhouden dan wel opschorten.

VIII. Wijziging Wet educatie en beroepsonderwijs BES

A

In artikel 1.1.2, eerste en tweede lid, wordt telkens na "1.3.5" ingevoegd ", 1.3.6".

B

Na artikel 1.3.5 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 1.3.6. Maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef

De instellingen schenken aandacht aan de bevordering van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef van hun studenten. De bevordering van maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef houdt ten minste in dat de instellingen, met inbegrip van degenen die hen formeel en informeel vertegenwoordigen, zich onthouden van discriminatoire gedragingen en uitlatingen.

C

Onder verlettering van de onderdelen b tot en met g tot c tot en met h, wordt in artikel 1.4.1, derde lid, na onderdeel a een onderdeel ingevoegd, luidende:

b. de bevordering van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef, bedoeld in artikel 1.3.6,

D

Artikel 6.2.1, tweede lid, wordt als volgt gewijzigd:

1. In onderdeel a wordt "onvoldoende is, of" vervangen door "ten minste drie maanden onvoldoende is geweest,"

2. In onderdeel b wordt "artikel 1.4.1, eerste lid." vervangen door "artikel 1.4.1, derde lid, of".

3. Na onderdeel b wordt een onderdeel ingevoegd, luidende:

c. niet wordt voldaan aan de verplichting het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef te bevorderen, bedoeld in artikel 1.3.6, voor zover de uiting niet is gedaan in het kader van een beroepsopleiding.

E

Artikel 6.2.2 wordt als volgt gewijzigd:

1. Aan het opschrift wordt toegevoegd “; waarschuwing”
2. In het tweede lid, onderdeel b, wordt “1.4.2, eerste lid” vervangen door “1.4.2, derde lid”.
3. Onder vernummering van het vierde lid tot zesde lid, worden twee leden ingevoegd, luidende:
 4. Voordat Onze Minister een beschikking neemt op grond van het tweede lid, onderdeel a, geeft hij aan het bevoegd gezag een waarschuwing op grond van zijn bevindingen ten aanzien van de kwaliteit van de opleiding. Onze Minister geeft pas toepassing aan het tweede lid, onderdeel a, nadat:
 - a. de waarschuwing ten minste een jaar verstreken is, en
 - b. Onze Minister aan de hand van een nader onderzoek tot het oordeel is gekomen dat niet of niet in voldoende mate gevolg is gegeven aan de waarschuwing.
 5. Voordat Onze Minister een beschikking neemt op grond van het tweede lid, onderdeel b, geeft hij aan het bevoegd gezag een waarschuwing, onder bepaling van een termijn waarbinnen aan die waarschuwing gevolg moet zijn gegeven en desgewenst overleg met hem dienaangaande plaats kan vinden. De termijn waarbinnen aan de waarschuwing gevolg moet zijn gegeven, bedraagt ten minste drie maanden.
4. In het zesde lid (nieuw) wordt “rechten, bedoeld in dit artikel,” vervangen door “rechten en de waarschuwing”.

F

Artikel 6.2.3 wordt als volgt gewijzigd:

1. Het eerste lid komt te luiden:
 1. Voordat Onze Minister een beschikking neemt op grond van artikel 6.2.1, tweede lid, onderdeel a, geeft hij aan het bevoegd gezag een waarschuwing op grond van zijn bevindingen ten aanzien van de kwaliteit van de opleiding, onder bepaling van een termijn waarbinnen aan die waarschuwing gevolg moet zijn gegeven. De termijn waarbinnen aan de waarschuwing gevolg moet zijn gegeven bedraagt ten minste drie maanden. Onze Minister geeft pas toepassing aan artikel 6.2.1, tweede lid, onderdeel a, nadat:
 - a. de termijn, bedoeld in de aanhef, is verstreken, en
 - b. Onze Minister aan de hand van een nader onderzoek tot het oordeel is gekomen dat niet of niet in voldoende mate gevolg is gegeven aan de waarschuwing.
 2. In het tweede lid wordt “op grond van artikel 6.2.1, tweede, onderdeel b, respectievelijk 6.2.2, tweede lid, onderdeel b” vervangen door “op grond van artikel 6.2.1, tweede lid, onderdeel b”.
 3. Onder vernummering van het derde lid tot vierde lid, wordt een lid ingevoegd, luidende:
 3. Voordat Onze Minister een beschikking neemt op grond van artikel 6.2.1, tweede lid, onderdeel c, geeft hij aan het bevoegd gezag een waarschuwing onder bepaling van een termijn waarbinnen aan die waarschuwing gevolg moet zijn gegeven. De termijn waarbinnen aan de waarschuwing gevolg moet zijn gegeven bedraagt ten minste drie maanden.

G

Na artikel 6.2.5 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 6.2.6. Schorsing examinering of diplomering bij ernstig vermoeden dat de waarde van diploma's en certificaten in het geding is bij niet bekostigde opleidingen

1. Onverminderd de artikelen 6.2.1 tot en met 6.2.5 kan Onze Minister besluiten dat ten aanzien van een beroepsopleiding die niet op grond van artikel 2.1.1 voor bekostiging in aanmerking komt gedurende ten hoogste zes maanden rechten kunnen worden geschorst indien:

- a. het bevoegd gezag wat betreft het onderwijs of de examinering tekortschiet in de naleving van het bepaalde bij of krachtens deze wet;
- b. er daardoor of mede daardoor een ernstig vermoeden bestaat dat niet aan alle voorwaarden wordt voldaan om tot diplomering over te gaan of de kwaliteit van de examens in grote mate niet voldoet aan de standaarden, bedoeld in artikel 7.4.5;
- c. de inzet van andere bevoegdheden van Onze Minister op grond van deze wet niet kan worden afgewacht.

2. Onze Minister schorst uitsluitend:

- a. het gehele of gedeeltelijke recht op examinering voor de betreffende beroepsopleiding; of
- b. het recht om aan die opleiding een diploma als bedoeld in artikel 7.4.8 te verbinden.

3. De duur van de schorsing, genoemd in het eerste lid, kan om zwaarwegende redenen eenmalig met ten hoogste zes maanden worden verlengd.

H

In artikel 6.3.1 wordt "Artikel 6.2.4 en 6.2.5" vervangen door "De artikelen 6.2.4, 6.2.5 en 6.2.6".

I

Artikel 10.1 komt te luiden:

Artikel 10.1. Aanwijzing

1. Onze Minister kan de rechtspersoon die de school in stand houdt een aanwijzing tot het nemen van een of meer maatregelen geven indien sprake is van wanbeheer.

2. Onze Minister is bevoegd de aanwijzing te geven tot en met een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip.

3. Onder wanbeheer wordt verstaan:

- a. financieel wanbeleid;
- b. ernstige nalatigheid om, in ieder geval in strijd met artikel 1.3.2, maatregelen te treffen die noodzakelijk zijn voor het waarborgen van de kwaliteit en goede voortgang van het onderwijs, waaronder de deugdelijke afsluiting daarvan;
- c. het door een bestuurder of toezichthouder ongerechtvaardigd verrijken van het de rechtspersoon die de school in stand houdt, zichzelf of een derde; of
- d. het in de hoedanigheid van bestuurder of toezichthouder handelen in strijd met wettelijke bepalingen waarmee financieel voordeel wordt behaald ten gunste van de rechtspersoon die de school in stand houdt, zichzelf of een derde.

4. De aanwijzing vermeldt de termijn waarbinnen zij moet worden uitgevoerd.

5. Alvorens een aanwijzing te geven, stelt Onze Minister de rechtspersoon vier weken in de gelegenheid zijn zienswijze naar voren te brengen.

J

Na artikel 10.1 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 10.1a. Spoedaanwijzing

1. Onze Minister kan de rechtspersoon die de school in stand houdt een spoedaanwijzing geven, indien:
 - a. het bevoegd gezag tekortschiet in de naleving van het bepaalde bij of krachtens deze wet;
 - b. uit dat tekortschieten of mede uit dat tekortschieten een redelijk vermoeden van wanbeheer als bedoeld in artikel 10.1, tweede lid, volgt; en
 - c. dat is vereist in verband met onverwijlde spoed.
2. De spoedaanwijzing verplicht tot het nemen van een of meer tijdelijke maatregelen ter voorkoming of beperking van nadelige gevolgen van het vermoede wanbeheer.
3. De spoedaanwijzing vermeldt de termijn waarbinnen zij moet worden uitgevoerd.
4. De spoedaanwijzing bepaalt de duur waarvoor zij geldt. Deze geldigheidsduur bedraagt ten hoogste zes maanden.
5. Onze Minister kan de geldigheidsduur eenmalig verlengen met ten hoogste zes maanden. Op een besluit tot verlenging is het eerste lid van overeenkomstige toepassing.

K

Artikel 10.2, eerste lid, komt te luiden:

Indien het bevoegd gezag in strijd handelt met het bepaalde bij of krachtens deze wet of indien de rechtspersoon die de school in stand houdt een aanwijzing als bedoeld in artikel 10.1 of een spoedaanwijzing als bedoeld in artikel 10.1a niet opvolgt, kan Onze Minister de rijksbijdrage, voorschotten daaronder begrepen, geheel of gedeeltelijk inhouden dan wel opschorten.

L

Na artikel 10.2 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 10.2a. Commissie van advies uitingen maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef

1. Er is een commissie van advies die tot taak heeft om Onze Minister op diens verzoek advies te geven indien hij, vanwege het door een instelling niet nakomen van de verplichting het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef te bevorderen, bedoeld in artikel 1.3.6, overweegt een besluit te nemen op grond van artikel 6.2.1, tweede lid, onderdeel c, of 10.2, eerste lid, van deze wet.
2. Onze Minister neemt geen besluit als bedoeld in het eerste lid dan nadat hij advies heeft gevraagd aan de commissie van advies.
3. De commissie bestaat uit drie leden die voldoen aan de vereisten voor benoembaarheid tot rechterlijk ambtenaar, bedoeld in artikel 5 van de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren. De leden worden benoemd en ontslagen door Onze Minister.
4. Over de samenstelling, werkwijze en bezoldiging van de commissie worden regels gesteld bij ministeriële regeling.

Artikel IX. Wijziging Wet op het onderwijstoezicht

Artikel 21 van de Wet op het onderwijstoezicht wordt als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid wordt "in de vijfde week" vervangen door "in de derde week".
2. Na het eerste lid, wordt, onder vernummering van het tweede tot en met vierde lid tot derde tot en met vijfde lid, een lid ingevoegd, luidende:
 2. In afwijking van het eerste lid kan de inspectie een inspectierapport eerder openbaar maken, indien daaruit volgt dat sprake is van wanbeheer of een redelijk vermoeden van wanbeheer als bedoeld in de artikelen 163b van de Wet

op het primair onderwijs, 145a van de Wet op de expertisecentra, 103g van de Wet op het voortgezet onderwijs, 9.1.4a van de Wet educatie en beroepsonderwijs, 9.9a, 10.3e of 11.7a van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, 128, tweede lid, Wet primair onderwijs BES, 183, tweede lid, Wet voortgezet onderwijs BES of 10.1, derde lid, Wet educatie en beroepsonderwijs BES.

3. In het derde lid (nieuw) wordt "de vijfde week" vervangen door "de derde week".

4. In het vijfde lid (nieuw) wordt "het eerste lid" vervangen door "het eerste of tweede lid".

Artikel X. Inwerkingtreding

Deze wet treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip, dat voor de verschillende artikelen of onderdelen daarvan verschillend kan worden vastgesteld.

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren die zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

De Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media,

Memorie van toelichting

A. Algemeen deel van de memorie van toelichting

1. Inleiding

In dit wetsvoorstel wordt voorgesteld om het instrumentarium van de minister waarmee hij kan ingrijpen bij school- en instellingsbesturen uit te breiden met de volgende aanpassingen:

- a. de uitbreiding van de definitie van wanbeheer voor alle sectoren;
- b. de verplichting tot het bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef in het mbo;
- c. de uitbreiding van de mogelijkheid tot beëindiging van de bekostiging in het funderend onderwijs;
- d. het invoeren van de spoedaanwijzing;
- e. het invoeren van een bevoegdheid tot schorsen van het recht tot diplomering of examinering van niet-bekostigde instellingen in het mbo; en
- f. het aanscherpen van wettelijke termijnen in het huidige toezichtsproces.

In deze toelichting worden de sectoren primair onderwijs (po), voortgezet onderwijs (vo) en het speciaal onderwijs (so) samengenomen onder de noemer funderend onderwijs. Verder wordt in deze toelichting het begrip 'bevoegd gezag' gebruikt waaraan een aanwijzing door de minister kan worden gegeven als het gaat om het funderend onderwijs en 'raad van toezicht' als de tekst specifiek betrekking heeft op een aanwijzing aan dat orgaan in het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) of het hoger onderwijs (ho). Wanneer het in deze toelichting gaat om het handelen van het bevoegd gezag als zodanig, dan wordt daarmee (om redactionele redenen) in deze toelichting voor het mbo en ho het college van bestuur dan wel het instellingsbestuur bedoeld.

2. Hoofdpijnen van het voorstel

Aanleiding

In de brieven van de ministers van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media van 7 juni 2019 en 11 juli 2019 aan de Tweede Kamer (hierna: de Kamerbrieven) zijn vier maatregelen aangekondigd waardoor de minister sneller en beter kan ingrijpen bij school- en instellingsbesturen. Deze Kamerbrieven gaan in het bijzonder in op situaties als bij vmbo Maastricht en het Cornelius Haga Lyceum¹, maar de problematiek uit deze cases in het vo kunnen ook breder en in andere sectoren spelen. Uit de Kamerbrieven blijkt dat de minister ten aanzien van alle sectoren te weinig mogelijkheden heeft om in te grijpen omdat de gronden voor het geven van een aanwijzing te beperkt zijn. Daarnaast is de werking van het bestaande instrumentarium te weinig preventief gebleken.

De maatregelen uit dit wetsvoorstel overstijgen dan ook de verschillende onderwijssectoren. Dat neemt niet weg dat vanwege verschillen binnen het onderwijsstelsel in dit wetsvoorstel voor de sectoren mbo en ho op een aantal onderwerpen andere maatregelen zullen worden voorgesteld dan in het funderend onderwijs. Zo wordt in het funderend onderwijs voorgesteld om de definitie van wanbeheer uit te breiden voor situaties waarin sprake is van ernstig of langdurig tekortschieten in de burgerschapsverplichting of de zorgplicht voor de veiligheid. Ten aanzien van wanbeheer op deze gronden wordt ook voorgesteld om de bekostiging te

¹ De casus vmbo Maastricht vraagt met de Kamerbrief "De lessen van VMBO Maastricht" om een instrument van tijdelijke aard om in crisissituaties adequaat en snel te kunnen handelen. Zie Kamerstukken II 2018/19, 30079, nr. 92. De moties naar aanleiding van de casus Cornelius Haga vragen om uitbreiding van het instrumentarium dat kan worden ingezet bij overtreding van de wet, in casu met betrekking tot burgerschap / rechtsstatelijkheid en veiligheid. Zie Kamerstukken II 2018/19, 29614, nrs. 115, 119, 123, 125, 127, 128.

kunnen beëindigen. Voor het mbo wordt daarentegen voorgesteld de verplichting tot het bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef te regelen zoals deze nu in het hoger onderwijs van toepassing is. De verschillen zullen in deze toelichting nader worden toegelicht.

Doel van het wetsvoorstel

Het doel van het voorstel is om de minister meer mogelijkheden te geven om in te grijpen wanneer het bevoegd gezag of raad van toezicht tekort schiet en hij zijn verantwoordelijkheid die volgt uit artikel 23 van de Grondwet niet in voldoende mate waar kan maken. Het gaat hierbij om uitzonderlijke situaties waarbij sprake is van grote urgentie of van een zeer ernstige overtreding waarbij continuering van het onderwijs niet langer verantwoord is. Verder gaat het om situaties waarin sprake is van ernstige overtredingen waarbij het bevoegd gezag – als gevolg van bewuste keuzes, van onvermogen of intern conflict – niet in staat blijkt die zelf op te lossen.

3. Het bestaande bestuurlijk instrumentarium

Het bestaande instrumentarium dat de minister en de Inspectie van het Onderwijs (hierna: inspectie) nu tot hun beschikking hebben, bestaat voor alle sectorwetten uit het opleggen van een bekostigingssanctie en het geven van een aanwijzing in geval van wanbeheer. Voor de verschillende sectoren bestaat het instrumentarium verder uit het beëindigen van de bekostiging of opheffing bij zeer zwak onderwijs in het funderend onderwijs, het intrekken van een onderwijs- of examenlicentie van een opleiding in de sector mbo of het intrekken van het recht op graadverlening of het intrekken van de accreditatie van een opleiding in de sector ho. Tot slot kan de minister ook een bestuurlijke boete opleggen aan het hoofd van een school als deze in strijd handelt met de in artikel 27 van de Leerplichtwet 1969 bedoelde gevallen of aan degene die in strijd met de WHW graden of titels verleent.

De systematiek van de onderwijswetten is in beginsel gebaseerd op de gedachte dat scholen of instellingen er toe bereid zijn en in staat zijn om een onvolkomenheid te herstellen. In de praktijk kan voorafgaand aan een bekostigingssanctie of aan het geven van een aanwijzing eerst door de inspectie een herstelopdracht worden gegeven. Het bevoegd gezag heeft dan de verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van deze herstelopdracht. Het komt ook voor dat de handhavingsmogelijkheden direct onderdeel uitmaken van de herstelopdracht. In de mbo-sector gaat de herstelopdracht bijvoorbeeld samen met een waarschuwing tot het intrekken van een onderwijslicentie of examenlicentie. Bij onvoldoende herstel van de onderwijskwaliteit en examenkwaliteit gebeurt dit in het mbo op het niveau van de opleiding in zowel het bekostigd als het niet-bekostigd onderwijs.

Als het bestuur van een school of instelling niet aan haar verantwoordelijkheid voldoet, dan zal in beginsel interventie door het intern toezicht moeten plaatsvinden, maar in sommige gevallen is ook ingrijpen van buitenaf noodzakelijk. Als uit onderzoek van de inspectie blijkt dat er geen verbetering optreedt, kan de inspectie of de minister een bekostigingssanctie opleggen. In de regel leidt dit alsnog tot herstel. Het inhouden van (een deel van) of opschorting van de bekostiging of het intrekken van een licentie, het recht op graadverlening of de accreditatie van een opleiding zijn maatregelen met verstreckende gevolgen en vormen een ultimatum remedium. Als het bevoegd gezag weigert verbeteringen door te voeren en er sprake is van bestuurlijk wanbeheer, kan de minister ook een aanwijzing geven. Belangrijk verschil tussen de aanwijzing en de herstelopdracht of de bekostigingssanctie is dat de minister met een aanwijzing het bevoegd gezag of raad van toezicht specifiek kan voorschrijven welke maatregelen of veranderingen zij moet doorvoeren om weer aan de wet te voldoen. Deze maatregelen vragen om maatwerk en worden bepaald door de specifieke kenmerken van de casus.

De aanwijzing is een relatief nieuw instrument waarmee de minister op formele wijze kan aangeven welke maatregelen of veranderingen een bevoegd gezag of raad van toezicht moet uitvoeren.² Indien er sprake is van bestuurlijk wanbeheer kan de minister met een aanwijzing een gerichte opdracht geven aan het betreffende bevoegd gezag of raad van toezicht. Het gebruik van de aanwijzing kan alleen bij in de wet omschreven gevallen waarin sprake is van ernstige vormen van bestuurlijk tekortschieten van één of meer bestuurders of intern toezichthouders van de rechtspersoon. Met deze aanwijzing kan de minister van het bevoegd gezag of de raad van toezicht verlangen dat de nodige maatregelen worden getroffen om de overtreding van de geschonden norm te herstellen. Indien de situatie daarom vraagt kan de aanwijzing inhouden dat het bevoegd gezag of de raad van toezicht wordt aangesproken om te besluiten tot vervanging van één of meer bestuurders of toezichthouders. Wordt een aanwijzing vervolgens niet opgevolgd dan kan een bekostigings sanctie worden getroffen. In de ho-sector kan het recht op graadverlening of de accreditatie van een opleiding worden ingetrokken.

Verder zijn er ook andere generieke instrumenten om bij het bevoegd gezag in te kunnen grijpen. Zo heeft de burgemeester bevoegdheden om op grond van de Gemeentewet een verstoring van de openbare orde te beëindigen, een dreigende verstoring daarvan te voorkomen, of om de veiligheid en gezondheid te waarborgen. Maar ook middels het privaatrecht kan worden opgetreden tegen het bestuur van een school of instelling. Zo kan een belanghebbende bij een stichting bij de rechtbank een verzoek indienen om een bestuurder te ontslaan en kan de minister op grond van onrechtmatige daad een procedure starten om één of meerdere (oud-)bestuurders aansprakelijk te stellen. Daarnaast kan bij overtredingen bij misdrijven door bestuurders op grond van het strafrecht worden ingegrepen.

Tot slot zijn er wetsvoorstellen die de mogelijkheid tot ingrijpen bij een rechtspersoon uitbreiden, zoals het wetsvoorstel Wet bestuur en toezicht rechtspersonen. Doel van dat wetsvoorstel is te voorkomen dat bestuurders hun persoonlijk belang laten prevaleren boven het belang van de stichting of vereniging en dat wordt voorzien in een uniformering van de regels omtrent aansprakelijkheid van bestuurders en toezichthouders die hun taak onbehoorlijk vervullen. Ook beoogt het voorstel het ontslag van bestuurders en toezichthouders bij stichtingen eenvoudiger te maken wanneer zij het belang van de stichting ernstig schaden.³

4. Tekortkomingen in het bestuurlijk instrumentarium

In nagenoeg alle situaties voldoet het hiervoor omschreven bestuurlijk instrumentarium. Maar in situaties zoals beschreven in de Kamerbrieven, bleken deze instrumenten niet optimaal te werken. Het bleek in die cases niet goed mogelijk om het publieke belang dat in dit voorstel centraal staat te verwezenlijken: het waarborgen van de kwaliteit van het onderwijs in uitzonderlijke, urgente gevallen of ingeval er sprake is van een (zeer) ernstige overtreding. Hieronder wordt uiteengezet voor welke situaties verbetering in het bestaande instrumentarium nodig is.

Aanwijzing vanwege wanbeheer

De minister kan alleen een aanwijzing geven als sprake is van wanbeheer. De gronden voor wanbeheer zijn nu limitatief opgesomd in artikel 163b, tweede lid, van de WPO, artikel 145a, tweede lid, van de WEC, artikel 103g, tweede lid, van de WVO, artikel 9.1.4a, tweede lid, van de WEB, en in artikelen 9.9a, tweede lid, 10.3e, tweede lid, 11.7a, tweede lid, van de WHW. Onder wanbeheer wordt in deze bepalingen verstaan:

- financieel wanbeleid,

² De aanwijzingsbevoegdheid is in het funderend onderwijs op 1 augustus 2010 inwerking getreden en in de mbo- en ho-sector op 1 januari 2014 inwerking getreden.

³ Zie Kamerstukken I 2019/20, 34491, nr. A.

- ernstige nalatigheid om, in ieder geval in strijd met de bepaling over de kwaliteit van het onderwijs (funderend onderwijs), (algemene) kwaliteitszorg (mbo, ho) of kwaliteit van het onderwijspersoneel (mbo) maatregelen te treffen die noodzakelijk zijn voor het waarborgen van de kwaliteit en goede voortgang van het onderwijs en om te voorkomen dat de kwaliteit van het betreffende stelsel in gevaar komt,

- ongerechtvaardigde verrijking, al dan niet beoogd, van de rechtspersoon die de school of instelling in stand houdt, zichzelf (funderende onderwijs), een bestuurder of toezichthouder (mbo en ho) dan wel een derde,

- onrechtmatig handelen, waaronder wordt verstaan het in de hoedanigheid van bestuurder of toezichthouder handelen in strijd met wettelijke bepalingen waarmee financieel voordeel wordt behaald ten gunste van de rechtspersoon die de school of instelling in stand houdt, zichzelf of een derde, en

- het in ernstige mate verwaarlozen van de zorg voor wat door redelijkheid en billijkheid wordt gevorderd in de omgang met betrokkenen in de schoolorganisatie of instelling, waaronder wordt verstaan intimidatie of bedreiging van personeel, leerlingen of ouders (funderend onderwijs) of studenten (mbo, ho) door een bestuurder of toezichthouder.

Bij de tweede grond voor wanbeheer is vereist dat de kwaliteit van het stelsel in gevaar komt. Dat leidt er met name in het funderend onderwijs toe dat er slechts in een beperkt aantal gevallen kan worden ingegrepen omdat scholen in deze sectoren maar een beperkte grootte hebben en daardoor weinig invloed op het stelsel als geheel zullen hebben. Ook wanneer duidelijk sprake is van ernstige nalatigheid van een bestuur om maatregelen te nemen om de kwaliteit en goede voortgang van het onderwijs te borgen is volgens de wet geen sprake van wanbeheer. In deze gevallen kunnen de minister en de inspectie niet anders dan een bekostigingssanctie opleggen.

Verder is de reikwijdte van de definitie bij wanbeheer ten aanzien van de kwaliteit en de goede voortgang van het onderwijs beperkt tot het 'waarborgen van de kwaliteit en goede voortgang van het onderwijs'. Dat er ook sprake is van wanbeheer als de deugdelijkheidseisen rondom de afsluiting van het onderwijs (examen) worden overtreden, kan duidelijker in de wet worden uitgedrukt.

Kernwaarden van de democratische rechtsstaat in het onderwijs

Op dit moment kan onvoldoende worden ingegrepen in het funderend onderwijs en het mbo als sprake is van invloed op het onderwijs dat niet in overeenstemming is met de kernwaarden van de democratische rechtsstaat. Voor het funderend onderwijs leidt dit tot de wens om de burgerschapsopdracht of de zorg voor de veiligheid in het funderend onderwijs als expliciete grond voor wanbeheer toe te voegen, zodat bij verwaarlozing van deze opdracht een aanwijzing door de minister kan worden gegeven.⁴ Voor het mbo is de wens om de instellingen te kunnen aanspreken op het bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef, naar analogie van de verplichting in het ho.

Beëindigen van de bekostiging kan alleen wanneer de kwaliteit in het geding is

De situatie van wanbeheer kan voor de minister tot de conclusie leiden dat continuering van de school of instelling niet langer verantwoord is. Te denken valt aan extremisme of de verspreiding van antidemocratisch gedachtegoed. In dit soort gevallen komt immers een kerntaak van scholen – het bevorderen van burgerschap – ernstig in het geding, waarmee tevens een groot maatschappelijk belang is gemoeid. Beëindiging van de bekostiging is in het funderend onderwijs op dit moment echter nog alleen mogelijk als

⁴ Met het wetsvoorstel Verduidelijking burgerschapsopdracht in het funderend onderwijs krijgen scholen de verplichting burgerschap op doelgerichte en samenhangende wijze te bevorderen, en dienen leerlingen in staat gesteld te worden bij te dragen aan en te functioneren in de Nederlandse democratische samenleving. De gemeenschappelijke kern van burgerschap – die in de principes en uitgangspunten van de democratische rechtsstaat ligt – worden verplicht gesteld voor alle scholen.

er sprake is van zeer zwak onderwijs en de leerresultaten ernstig of langdurig tekort schieten.⁵

Aanwijzing in urgente situaties

De minister kan nog niet in voldoende mate en snel genoeg ingrijpen in situaties waarbij de urgentie tot snel ingrijpen op dat moment groot is. Er is nog geen passende interventiemogelijkheid van de minister voor de situatie waarin sprake is van een redelijk vermoeden van wanbeheer en het bevoegd gezag of raad van toezicht - ongeacht de oorzaak van het wanbeheer - niet in staat blijkt het onderwijs spoedig weer aan de deugdelijkheidseisen te laten voldoen. Zo kan bij incidenten rondom eindexamens in het vo of bij financiële problemen bij een school of instelling de tijdwinst cruciaal zijn. In deze gevallen gaat het geven van een 'reguliere' aanwijzing te langzaam vanwege de formele vereisten die hieraan zijn gesteld en de termijnen die in de procedure zijn opgenomen.

Verkenning naar de termijnen in het toezichtsproces

In de Kamerbrief van 7 juni 2019 is aangekondigd dat er een verkenning naar de termijnen in het toezichtproces zal plaatsvinden. In de verkenning is geconstateerd dat de wettelijk vastgestelde termijn uit artikel 21 van de Wet op het onderwijstoezicht (hierna: WOT) voor openbaarmaking van het inspectierapport dient te worden aangepast, onder andere om in gevallen waarin spoed vereist is sneller te kunnen rapporteren.

Artikel 21 van de WOT regelt op dit moment dat de inspectie een inspectierapport openbaar maakt in de vijfde week na vaststelling daarvan. De openbaarheid van de inspectierapporten is belangrijk. Deze maakt het mogelijk dat de belanghebbenden (ouders, personeel, leerlingen en studenten) zien waar bijvoorbeeld herstel noodzakelijk is. Ook worden in een inspectierapport de feiten gerapporteerd op grond waarvan de minister beoordeelt of en op welke grond er bijvoorbeeld een aanwijzing moet komen. De termijn in de WOT geeft besturen de tijd om zich voor te bereiden op eventuele publiciteit en om betrokkenen te informeren. Deze tijd wordt in sommige gevallen gebruikt om een zienswijze te geven. Een termijn van minimaal vier weken blijkt in praktijk echter niet nodig omdat het bevoegd gezag reeds bij het ontvangen van het ontwerprapport door de inspectie kan beginnen met de voorbereiding van een eventuele zienswijze bij het definitieve rapport en met de voorbereiding op de eventuele publiciteit op het moment van openbaarmaking. Bovendien ziet het bevoegd gezag in een aantal gevallen af van het geven van een zienswijze. Tegelijkertijd is deze termijn een complicerende factor in urgente gevallen waarin door de minister een aanwijzing moet worden gegeven. De inspectie of de minister kan dan immers nog niet in de openbaarheid treden over de te nemen of opgelegde maatregelen. In sommige gevallen is versnelde openbaarmaking bovendien wenselijk om herstel te bespoedigen.

5. Rechtvaardiging van overheidsinterventie

De minister heeft de grondwettelijke verantwoordelijkheid om bij het bevoegd gezag - als drager van de vrijheid van onderwijs van de school of instelling - in te grijpen als de kwaliteit van het onderwijs in het geding is. Om die reden kan de minister weliswaar gebruik maken van de bestaande reguliere aanwijzingsbevoegdheid, maar deze geeft de minister zoals toegelicht nog niet voldoende mogelijkheden om in te grijpen in uitzonderlijke situaties waarbij sprake is van wanbeheer of als omwille van spoedeisendheid snel een aanwijzing moet worden gegeven.

De rechtvaardiging voor de uitbreiding van de definitie van wanbeheer of van de mogelijkheid tot het beëindigen van de bekostiging van school in het funderend onderwijs, hangt samen met cases waarin sprake is van extremisme, van verspreiding van antidemocratisch gedachtegoed, of waarbij de veiligheid in het geding is. In dit soort

⁵ Artikelen 10a en 164b van de WPO en 23a1 en 109a van de WVO.

gevallen komt immers een belangrijke taak van scholen – het bevorderen van burgerschap en het zorgen van een veilige omgeving om te kunnen leren – ernstig in het geding, waarmee tevens een groot maatschappelijk belang is gemoeid. De minister heeft ook voor deze gevallen de verantwoordelijkheid om bij het bevoegd gezag in te grijpen als een bevoegd gezag de basiswaarden en grondrechten – die samen het fundament van onze samenleving vormen – niet eerbiedigt. Deze wederkerigheid volgt uit artikel 23 van de Grondwet en het onderwijsstelsel en wordt nader toegelicht in paragraaf 7 van deze toelichting.

Omdat cases zoals genoemd in de Kamerbrieven niet veel zullen voorkomen en het hier om ingrijpende maatregelen gaat, zal naar verwachting weinig gebruik worden gemaakt van de voorgestelde uitbreiding van het instrumentarium. De uitbreiding van het instrumentarium - zoals hierna zal worden toegelicht - zal voor de meeste scholen of instellingen dan ook geen of hoogstens een preventieve werking hebben. De voorgestelde uitbreiding is echter wel van belang voor die uitzonderlijke gevallen waarbij sprake is van een zeer ernstige situatie. De aard van het publieke belang brengt met zich mee dat de minister in die uitzonderlijke gevallen - waarin het bevoegd gezag of raad van toezicht niet uit zichzelf voor herstel zorgt en waarvoor het huidig instrumentarium tekort schiet - snel en adequaat kan ingrijpen. Bovendien heeft de praktijk uitgewezen dat het bestaan van het huidige instrumentarium en het dreigen met de inzet van deze instrumenten het bevoegd gezag of raad van toezicht ertoe aanzet om overeenkomstig de herstel instructies te handelen. De verwachting is dat het instrumentarium dat hierna uiteen wordt gezet, hetzelfde effect zal hebben.

6. Voorstel voor uitbreiding van het bestuurlijk instrumentarium

In paragraaf 4 is toegelicht welke tekortkomingen in het bestuurlijk instrumentarium in de Kamerbrieven uiteen zijn gezet. In dit wetsvoorstel worden hiervoor de volgende maatregelen voorgesteld:

- ten aanzien van de tekortkomingen bij de aanwijzing vanwege wanbeheer en het nastreven van de kernwaarden van de democratische rechtsstaat in het onderwijs:
 - a. de uitbreiding van de definitie van wanbeheer voor alle sectoren;
 - b. de verplichting tot het bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef in het mbo;
- ten aanzien van de tekortkomingen bij de beëindiging van het bekostigde onderwijs:
 - c. de uitbreiding van de mogelijkheid tot beëindiging van de bekostiging in het funderend onderwijs;
- ten aanzien van het ontbreken van een mogelijkheid tot ingrijpen in urgente situaties:
 - d. het invoeren van de spoedaanwijzing;
 - e. het invoeren van een bevoegdheid tot schorsen van het recht tot diplomering of examinering van niet-bekostigde instellingen in het mbo; en
- als gevolg van de verkenning naar de termijnen in het toezichtsproces:
 - f. het aanscherpen van wettelijke termijnen in het huidige toezichtsproces.

Hieronder worden deze oplossingen nader toegelicht. Voor de toepassing van de instrumenten zal overigens het uitgangspunt blijven gelden dat de maatregelen noodzakelijk en proportioneel moeten zijn. Er zal altijd sprake moeten zijn van overtreding van een wettelijk voorschrift, en bij toepassing van de maatregelen gelden altijd de algemene beginselen van behoorlijk bestuur.

Ad. a. Uitbreiding van de definitie van wanbeheer

Als voorwaarde voor het geven van een aanwijzing door de minister geldt dat sprake moet zijn van wanbeheer. De gronden voor wanbeheer zijn in de genoemde

sectorwetten limitatief opgesomd en zijn zodanig strikt dat zij met name in het funderend onderwijs in de praktijk amper toepassing kunnen vinden. Met de hieronder opgesomde uitbreidingen van de gronden voor wanbeheer kan in meer gevallen een aanwijzing worden gegeven.

Voorgesteld wordt om de gronden voor wanbeheer als volgt te verruimen:

– Wanbeheer kan in alle sectoren worden vastgesteld op basis van ernstige nalatigheid om de noodzakelijke maatregelen te treffen voor het waarborgen van de kwaliteit en de goede voortgang van het onderwijs op de (locatie van de) school of instelling. Dat geldt in ieder geval als er sprake is van strijd met de verplichting om zorg te dragen voor de kwaliteit van het onderwijs.⁶ Het hoeft niet langer zo te zijn dat ook de kwaliteit van het stelsel in gevaar komt. Wel moet het gaan om ernstige kwaliteitsproblemen.

– Verduidelijkt wordt dat ook het onvoldoende borgen van de afsluiting van het onderwijs een grond voor wanbeheer zal zijn. Op dit moment spreekt de wettekst alleen over het “waarborgen van de kwaliteit en goede voortgang van het onderwijs”. Met de wijziging stellen we buiten twijfel dat ook sprake is van wanbeheer wanneer de deugdelijkheidseisen rondom de afsluiting van het onderwijs - zoals examinering - worden overtreden.

– Voor het funderend onderwijs wordt een nieuwe grond toegevoegd die ziet op het ernstig of langdurig verwaarlozen van de zorg voor de burgerschapsopdracht of de veiligheid.

Zoals hiervoor al is aangegeven word voor het mbo en ho de definitie van wanbeheer niet op deze wijze uitgebreid. De ho-sector kent al de verplichting het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef te bevorderen en de mogelijkheid voor de minister om in te grijpen als hier niet aan wordt voldaan. Voor de mbo-sector wordt dit ook voorgesteld.

Ad.b. Verplichting tot het bevorderen maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef mbo

In het mbo wordt een verplichting tot het bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef ingevoerd, zoals deze al bestaat in het hoger onderwijs. Om er geen enkele twijfel over te laten bestaan dat het bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef een taak van de gehele mbo-school is, wordt de opdracht om het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef van studenten te bevorderen als expliciete taak van een mbo-school in de wet opgenomen. Deze opdracht geldt voor zowel bekostigde als niet bekostigde mbo-scholen. Door de invoering van deze opdracht en de daaraan gekoppelde mogelijkheid voor de minister om in te grijpen als er niet aan wordt voldaan, kan de minister op het niveau van de school ingrijpen bij grove overtredingen t.a.v. de verplichting tot het bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef zoals discriminatoire uitingen⁷ en andere uitingen die in strijd zijn met de principes van de democratische rechtsstaat wanneer zij zijn gedaan door informele of formele vertegenwoordigers van het bevoegd gezag, ook als dergelijke uitingen buiten het burgerschapsonderwijs van de opleiding worden gedaan.

Op opleidingsniveau wordt het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef van studenten reeds bevorderd met het verzorgen van burgerschapsonderwijs. Burgerschap is onderdeel van iedere mbo-opleiding. In het Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB (hierna: het Ekb) zijn de kwalificatie-eisen voor burgerschap opgenomen. De inspectie ziet erop toe dat het burgerschapsonderwijs voldoet aan deze kwalificatie-eisen. Indien een mbo-opleiding niet voldoet, kan de minister het bevoegd gezag voor die opleiding een waarschuwing geven vanwege het niet voldoen aan wettelijke eisen, of vanwege onvoldoende onderwijskwaliteit. Bij deze waarschuwing

⁶ Zie de artikelen 10 van de WPO, 19 van de WEC, 23a van de WVO, 1.3.6 en 1.3.6a van de WEB, en 1.18 van de WHW.

⁷ Onder ‘uitingen’ worden zowel uitlatingen als gedragingen verstaan.

wordt een termijn gesteld waarbinnen het onderwijs moet worden verbeterd. Mocht de situatie binnen die termijn niet verbeteren, dan kan de minister de licentie intrekken om de desbetreffende opleiding te mogen verzorgen. Op opleidingsniveau heeft de minister daarmee momenteel voldoende instrumentarium.

Op schoolniveau heeft de minister nog niet voldoende instrumentarium. De verplichting tot het bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef en de bevoegdheden die daarbij worden geïntroduceerd zijn daar een antwoord op. Als het bevoegd gezag of een andere vertegenwoordiger van de school zich uit op een manier die in strijd is met de opdracht het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef te bevorderen, kan niet langer op een geloofwaardige manier invulling worden gegeven aan deze opdracht in het onderwijs. *Het gaat hierbij uitsluitend om uitingen die niet zijn gedaan in het kader van een beroepsopleiding, aangezien uitingen binnen het lesprogramma onder het reguliere toezicht op de burgerschapsopdracht en de kwaliteit van de opleiding vallen.*

Indien zich een casus in het mbo voordoet, wordt aangesloten bij de werkwijze en het stappenplan zoals dat thans in het hoger onderwijs wordt gebruikt.⁸ De Commissie beoordeling uitingen maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef wordt gevraagd een uiting te beoordelen en aan te geven of sprake is van een schending van de plicht.⁹ De Commissie geeft een zwaarwegend advies; indien de Commissie van oordeel is dat een uiting in strijd is met de opdracht het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef te bevorderen, zal de minister moeten beoordelen of de uiting de mbo-school is toe te schrijven. Als dat het geval zal de minister de mbo-school een waarschuwing geven. Indien niet aan de waarschuwing wordt voldaan, zal de minister aan een bekostigde mbo-school een bekostigingssanctie opleggen of de onderwijslicentie van een of alle beroepsopleidingen van die mbo-school intrekken en bij een niet-bekostigde mbo-school de diploma-erkenning intrekken van een of alle opleidingen.

Voor het niet-bekostigd beroepsonderwijs zal worden bepaald dat bij een aanvraag voor diploma-erkenning door een startende instelling, wordt beoordeeld of de naleving van de verplichting tot het bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef voldoende is gewaarborgd. Of dit voldoende is gewaarborgd, kan blijken uit zowel schriftelijke stukken als uit feitelijke uitingen van het bestuur dan wel de dagelijkse leiding van de niet-bekostigde mbo-school. Indien deze uitingen van dien aard zijn dat daardoor niet meer aannemelijk is dat de school naar behoren zal kunnen voldoen aan de verplichting, zal de school niet worden toegelaten tot ons onderwijsbestel.

c. Beëindiging bekostiging funderend onderwijs

Beëindiging van de bekostiging is in het funderend onderwijs op dit moment alleen mogelijk als een school langdurig minder leerlingen heeft dan de geldende opheffingsnorm of als sprake is van langdurig zeer zwak onderwijs vanwege onder meer te lage leerresultaten. Er zijn zoals genoemd echter ook andere situaties mogelijk waarbij continuering van de school niet langer verantwoord is.

Om deze maatregel te realiseren worden de gronden voor beëindiging van de bekostiging voor het funderend onderwijs uitgebreid met situaties waarin sprake is van structurele strijd met de burgerschapsopdracht of de veiligheid binnen een school. Het gaat hier om een sluitstuk binnen het gehele instrumentarium. Toepassing is alleen mogelijk wanneer een aanwijzing wegens wanbeheer op de verruimde grond "ernstig of

⁸ Het stappenplan is beschreven in de memorie van antwoord bij het wetsvoorstel bescherming namen en graden hoger onderwijs, Kamerstukken I 2016/17, 34 412, C (memorie van antwoord) p.13-14.

⁹ In de Regeling Commissie beoordeling uitingen maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef zijn de taken en werkwijze van de Commissie in het hoger onderwijs vastgelegd. De genoemde regeling zal aangepast worden zodat de Commissie ook bij zaken in het mbo kan adviseren.

langdurig verwaarlozen van de zorg voor de burgerschapsopdracht of de veiligheid" geen uitkomst biedt.

Deze maatregel wordt niet voorgesteld voor de sectoren mbo en ho omdat in de sectorwetgeving van deze sectoren voorzien is in instrumenten waarmee op het niveau van een specifieke opleiding maatregelen kunnen worden getroffen. In het mbo kunnen de rechten van instellingen om onderwijs te mogen verzorgen voor een bepaalde opleiding worden ingetrokken, waarna het recht op bekostiging voor die opleiding vervalt. In het hoger onderwijs kan bij strijd met een wettelijk voorschrift het recht op graadverlening en bekostiging worden ingetrokken. De inzet van deze instrumenten zal er in praktijk toe leiden dat de betreffende specifieke opleiding niet langer gecontinueerd wordt.

d. Aanwijzing in spoedeisende gevallen

In spoedeisende gevallen waarin sprake is van overtreding van een deugdelijkheidseis en (mede) naar aanleiding daarvan een redelijk vermoeden van wanbeheer bestaat, wordt voorgesteld het geven van een spoedaanwijzing mogelijk te maken. De aanwijzing is erop gericht om wezenlijke belangen van onderwijsdeelnemers en samenleving of de kwaliteit van het onderwijs te kunnen borgen.

Bij de uitwerking van deze bevoegdheid in de sectorwetten, is rekening gehouden met de kenmerken van de diverse onderwijssectoren. De hoofdlijn is dat voor het geven van een aanwijzing in spoedeisende gevallen minder (procedurele) voorschriften of kortere termijnen zullen gelden dan bij de reeds bestaande reguliere aanwijzing, zodat in urgente situaties snel kan worden ingegrepen. Zo hoeft niet definitief vast te staan dat er daadwerkelijk sprake is van wanbeheer. Een redelijk vermoeden daarvan is voldoende. Ook worden bij de spoedaanwijzing andere termijnen aangehouden dan bij de gewone aanwijzing zodat sneller handelen mogelijk is. Voor de spoedaanwijzing geldt dat ten behoeve van het zorgvuldige gebruik van de maatregel ten minste aan de volgende voorwaarden moet zijn voldaan:

1. de inspectie heeft vastgesteld dat een deugdelijkheidseis is overtreden;
2. er is een inspectierapport waarin blijkt de feiten sprake is van een redelijk vermoeden van wanbeheer;
3. er is sprake van onverwijlde spoed;
4. de maatregel is van een tijdelijke aard; en
5. de aanwijzing is aan een wettelijke maximumtermijn gebonden.

Deze voorwaarden voor zorgvuldig gebruik van de spoedaanwijzing worden hierna aan de hand van voorbeelden toegelicht.

1. Overtreding deugdelijkheidseis

Een voorbeeld waarbij ten opzichte van het huidige bestuurlijk instrumentarium tijdwinst cruciaal is, betreffen incidenten rondom eindexamens in het vo. De inspectie kan bij een onderzoek tot de conclusie komen dat de examens door de school niet conform de deugdelijkheidseisen worden afgenomen. Mogelijk gevolg van de ernstige fout is dat met het afgeven van diploma's door deze school de waarde van de af te geven diploma's ondermijnd wordt. Daarbij blijkt tevens dat het bevoegd gezag of raad van toezicht de ernstige fout niet wil of kan herstellen. Het redelijk vermoeden van wanbeheer kan dan op grond van een inspectierapport worden aangenomen vanwege de ernstige nalatigheid om een deugdelijke afsluiting van het onderwijs te realiseren. De minister kan in dat geval overgaan tot het geven van deze spoedaanwijzing waarmee bijvoorbeeld de bevoegdheid om diploma's af te geven voorlopig wordt opgeschort.

2. Inspectierapport

Voor zowel de reguliere aanwijzing als de spoedaanwijzing dient er door de inspectie een rapport opgesteld te worden met inachtneming van de vereisten die daaraan op grond

van de WOT gesteld zijn. Zo worden oordelen en bevindingen naar aanleiding van een onderzoek in het rapport opgenomen. Dat kan zowel een regulier als een specifiek onderzoek van de inspectie zijn, of voor het ho een onderzoek als bedoeld in artikel 12a van de WOT. Het rapport kan door de inspectie met in achtneming van de in de WOT opgenomen bepalingen voor de uitvoering van het onderzoek (hoofdstuk 3 van de WOT) met gepaste spoed worden opgesteld. De inspectie kan onderzoek verrichten zonder dat het onderzoek de gebruikelijke vier weken van tevoren wordt aangekondigd. In dit wetsvoorstel wordt de mogelijkheid voor de inspectie voorgesteld om bij een spoedaanwijzing het rapport eerder dan de derde week na vaststelling daarvan openbaar te maken. Voor het geven van een spoedaanwijzing is het voor de onderbouwing in een rapport bovendien voldoende dat op grond van een redelijk vermoeden geconcludeerd kan worden dat de instelling tekortschiet in de naleving van wettelijke voorschriften uit de betreffende sectorwet. Daarnaast moet worden vastgesteld dat er blijkens de feiten (mede) op basis daarvan er sprake is van een redelijk vermoeden van wanbeheer. Het hoeft dan in het hiervoor genoemde voorbeeld over incidenten rondom eindexamens nog niet duidelijk te zijn wie of wat de oorzaak is van het tekortschieten in de naleving van de regels omtrent examinering.

3. Onverwijfde spoed

De spoedaanwijzing dient met terughoudendheid te worden ingezet. Dat blijkt tevens uit de vereiste spoedeisendheid bij de spoedaanwijzing. Op het moment dat het geven van een reguliere aanwijzing mogelijk is, is er geen sprake van spoedeisendheid. Voor het geven van een reguliere aanwijzing is de minister echter gebonden aan wettelijk vastgestelde minimumtermijnen en zijn aan de onderbouwing van de reguliere aanwijzing strengere eisen gesteld. Dit verschil in onderbouwing blijkt uit het vereiste van wanbeheer bij een reguliere aanwijzing, waar een sterkere onderbouwing voor nodig is dan bij een redelijk vermoeden van wanbeheer. Voor het geven van een reguliere aanwijzing dient de inspectie bij een redelijk vermoeden eerst nog op basis van nader onderzoek vast te stellen dat er sprake is van daadwerkelijk wanbeheer. Bij wanbeheer moet er in het voorbeeld van de eindexamens sprake zijn van ernstige nalatigheid om maatregelen te treffen die noodzakelijk zijn voor het waarborgen van een deugdelijke afsluiting van het onderwijs. Indien de minister nog voldoende tijd heeft om gebruik te maken van de reguliere aanwijzing en er voldoende onderbouwing voor wanbeheer is, maakt hij gebruik van de reguliere aanwijzing. Is er slechts een redelijk vermoeden van dit wanbeheer, en brengt de spoedeisendheid om maatregelen te nemen met zich mee dat er onvoldoende tijd is voor nader onderzoek voor het vaststellen van wanbeheer, dan kan de minister overgaan tot het geven van een spoedaanwijzing. Overigens kan los van het formele vereiste van spoedeisendheid ook de complexiteit van de situatie en de verantwoordelijkheidsverdeling tussen de minister en het bestuur van een school of instelling met zich meebrengen dat de (spoed-) aanwijzing niet te snel te wordt ingezet.

4. Tijdelijke aard van de maatregel

De maatregelen die de minister bij het geven van een spoedaanwijzing aan het bevoegd gezag of raad van toezicht oplegt, kunnen alleen dienen tot het voorkomen of het beperken tot de nadelige gevolgen van het vermoede wanbeheer. Bovendien zal het gevolg van het geven van de spoedaanwijzing op een later moment weer te herstellen zijn zodat de situatie van vóór de aanwijzing kan herleven. Deze maatregelen dienen dus geen onherstelbaar gevolg voor het bevoegd gezag met zich mee te brengen.

In het voorbeeld van de spoedaanwijzing bij de eindexamens zijn meerdere maatregelen mogelijk. Naast de maatregel tot het voorlopig opschorten van de bevoegdheid om diploma's af te geven is het mogelijk om andere maatregelen op te leggen zoals het door het bevoegd gezag laten organiseren van een zomerschool, of het tijdelijk aanstellen van een bestuurder die orde op zaken moet stellen. Dit kan als tweede maatregel binnen dezelfde aanwijzing worden gegeven, maar ook als maatregel in een aparte (deel)aanwijzing. Dat laatste kan het geval zijn als tijdens het vervolgonderzoek blijkt dat er een extra aanwijzing moet worden gegeven. Deze aanvullende maatregelen

bij een spoedaanwijzing kunnen worden gegeven zolang een maatregel gericht is op het beperken van de nadelige gevolgen dat het niet-opvolgen van wet- en regelgeving omtrent examens met zich meebrengt. Onder deze nadelige gevolgen valt ook het gevolg dat leerlingen niet meer in het betreffende schooljaar hun eindexamen kunnen afronden.

5. Wettelijk maximumtermijn van de aanwijzing

De spoedaanwijzing geldt voor maximaal zes maanden. Deze termijn biedt over het algemeen voldoende gelegenheid voor het doen van onderzoek naar de vraag of sprake is van wanbeheer en of er – als dat wordt geconstateerd – een reguliere aanwijzing moet worden opgelegd. Ook zou het nader onderzoek kunnen leiden tot een andere interventie. Mocht deze termijn in een concreet geval toch te kort blijken, dan kan de minister de geldigheidsduur van de spoedaanwijzing eenmalig verlengen met ten hoogste zes maanden.

e. bevoegdheid tot schorsen van het recht tot diplomering of examinering van niet-bekostigde instellingen in het mbo

Voor niet-bekostigde instellingen in het mbo wordt met dit wetsvoorstel tevens de mogelijkheid geïntroduceerd van schorsing van de examinering of diplomering bij ernstig vermoeden dat de waarde van diploma's of certificaten in het geding zijn. Hiervoor wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de procedures zoals die gelden voor de spoedaanwijzing, maar gezien de andere verhouding ten opzichte van niet-bekostigde instelling is de uitwerking hiervan gedeeltelijk anders.

Deze mogelijkheid wordt geïntroduceerd vooruitlopend op een bredere verkenning naar of er aanvullend instrumentarium nodig is ten aanzien van het niet-bekostigd onderwijs in het funderend onderwijs en het mbo.¹⁰ Reden dat er nu toch al wordt gekozen voor de introductie van de mogelijkheid tot schorsing, is dat bij de niet-bekostigde instellingen in het mbo zich de afgelopen jaren een aantal casussen hebben voorgedaan waarin er sprake was van ernstige tekortkomingen, waarbij er onvoldoende instrumentarium was om in te kunnen grijpen. Hierdoor konden ongewenste situaties langer voortduren dan gewenst. Zo konden bepaalde niet-bekostigde instellingen doorgaan met het uitreiken van diploma's terwijl studenten niet aan alle voorwaarden voor het verkrijgen hiervan voldeden. Dit is schadelijk voor studenten omdat zij mogelijk niet alle eisen beheersen die nodig zijn voor de uitoefening van het beroep en voor de civiele waarde van diploma's en daarmee voor het vertrouwen van de samenleving en het bedrijfsleven in het mbo. Daarmee is er voldoende urgentie om de mogelijkheid tot schorsing voor de niet-bekostigde instellingen met dit wetsvoorstel te introduceren.

Het instrumentarium bestond nu in dit kader veelal uit de procedure van het uitdelen van een waarschuwing, waarna de instelling de mogelijkheid kreeg om verbeteringen door te voeren en een nieuw inspectieonderzoek volgde. Indien daarbij opnieuw bleek dat er sprake was van onvoldoende kwaliteit, kon dan worden overgegaan tot intrekking van de rechten tot examinering of diplomering. Gedurende de periode tussen de waarschuwing en het heronderzoek maar ook in de periode tussen het heronderzoek en de definitieve intrekking, bleek in sommige gevallen echter dat er een grotere gerichtheid was op nog zoveel mogelijk studenten diplomeren in plaats van op de acties ter verbetering van de examinering en diplomering.

¹⁰ In het hoger onderwijs is een goede borging van de kwaliteit uiteraard eveneens van belang. In die sector vindt de kwaliteitsbewaking bij alle - bekostigde en onbekostigde - opleidingen elke 6 jaar plaats en wordt de accreditatie ingetrokken als de kwaliteit onvoldoende is. Bovendien dienen onbekostigde instellingen te voldoen aan bepaalde eisen waaronder maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef en financiële en bestuurlijke continuïteit. Als ze daaraan niet voldoen kan hun bevoegdheid tot graadverlening - en daarmee de status als onbekostigde instelling - worden ingetrokken. Wel behoeven de eisen omtrent financiële en bestuurlijke continuïteit nadere invulling. Dit zal gebeuren bij beleidsregel.

Met dit wetsvoorstel wordt de mogelijkheid geïntroduceerd om in die gevallen waarin de instelling tekortschiet in de naleving van de verplichtingen die bij of krachtens de wet voor het onderwijs of de examinering zijn vastgelegd en er (mede) daardoor een ernstig vermoeden bestaat dat niet aan alle voorwaarden wordt voldaan om tot diplomering over te gaan of de kwaliteit van de examens in grote mate niet aan de voorwaarden voldoet, en de inzet van andere mogelijkheden niet kan worden afgewacht, de examinering of diplomering kan worden geschorst. Deze vaststelling moet, net zoals voor de voorlopige aanwijzing voor een bekostigde instelling, vastgelegd worden in een rapport van de inspectie. Deze maatregel betekent dat de minister voor een specifieke opleiding van een niet-bekostigde instelling kan bepalen dat de examinering geheel of gedeeltelijk tijdelijk geen doorgang kan vinden, of dat tijdelijk geen diploma's, certificaten of mbo-verklaringen uitgereikt kunnen worden. Wanneer een instelling in deze situatie toch doorgaat met de diplomering van studenten, is deze in overtreding op basis van artikel 11.2 van de WEB. Daarop staat op dit moment een bestuurlijke boete van de eerste geldcategorie. Dit artikel wordt verduidelijkt met het Voorstel van Wet tot vaststelling van regels voor het Nederlands kwalificatiekader voor een leven lang leren (Wet NLQF), waarmee tevens de categorie waarin deze overtreding valt wordt verhoogd naar de zesde categorie.

Omdat de schorsing een ingrijpend middel is, met het risico dat ook de student hier, zonder daar schuld aan te hebben, ernstig getroffen kan worden, zal dit instrument alleen in zeer uitzonderlijke gevallen ingezet worden en is deze ook aan maximumtermijn van zes maanden gebonden, met de mogelijkheid om dit om zwaarwegende redenen eenmalig met ten hoogste zes maanden te verlengen. Deze periode kan bijvoorbeeld worden benut door de niet-bekostigde instelling om de benodigde verbeteringen door te voeren, en door de inspectie om te onderzoeken of deze afdoende zijn doorgevoerd. Indien dit zo blijkt kan de tijdelijke schorsing worden opgeheven. Ook kan de schorsing worden ingezet wanneer er een groot risico wordt gezien van het uitreiken van diploma's die niet aan alle voorwaarden voldoen tussen het moment waarop bij heronderzoek wordt geconstateerd dat er opnieuw tekortkomingen zijn en de definitieve intrekking van de diploma-erkenning.

f. Aanscherpen wettelijke termijnen in het huidige toezichtsproces

Voorafgaand aan het geven van een (spoed-) aanwijzing dient er een rapport van de inspectie te zijn vastgesteld. In principe worden alle definitieve rapporten van de inspectie actief openbaar gemaakt. Een ieder kan na openbaarmaking kennisnemen van de inhoud van deze rapporten. Hierbij mag niet uit het oog worden verloren dat dit mogelijk – als het gaat om oordelen van de inspectie dat de kwaliteit tekortschiet – nadelige gevolgen voor een school of instelling met zich mee kan brengen. Daarom heeft het bevoegd gezag de gelegenheid om op het conceptrapport van de inspectie te reageren, een zienswijze bij het definitieve rapport te laten voegen en zich voor te bereiden op de consequenties van het rapport. De eventuele zienswijze wordt als bijlage bij het rapport gevoegd. Het rapport wordt daarna pas openbaar gemaakt door het op de website van de inspectie te plaatsen.

Openbaarmaking vindt op grond van dit wetsvoorstel niet langer plaats in de vijfde week na vaststelling, maar in de derde week na vaststelling van het rapport. Deze termijn sluit aan bij de termijn die doorgaans door andere inspecties wordt aangehouden om een rapport openbaar te maken. In de meeste gevallen biedt deze termijn voor het bestuur van de school of instelling voldoende tijd om zich op eventuele publiciteit in de media en reacties van betrokkenen bij het onderwijs op de school of instelling voor te bereiden. Het bestuur heeft zoals hiervoor is toegelicht voor vaststelling van het rapport reeds kennisgenomen van het ontwerprapport en is in de gelegenheid gesteld daarover met de inspectie overleg te voeren. Vanaf het moment van kennisnemen van het ontwerprapport kan het bestuur van de instelling zich al gaan voorbereiden, bijvoorbeeld

door het oordeel van de inspectie in de context van het beleid van de instelling te plaatsen en voorbereidingen te treffen om zelf over de bevindingen van de inspectie te communiceren, bijvoorbeeld in de schoolgids of op de eigen website en aan te geven welke consequenties aan het oordeel van de inspectie zullen worden verbonden.

Door het rapport in de derde week na vaststelling openbaar te maken, hoeft de minister of de inspectie niet langer dan in de meeste gevallen nodig is te wachten met het treffen van eventuele maatregelen, zoals het inhouden van bekostiging. De minister kan zo nodig na vaststelling van het rapport al voorbereidingen treffen voor het opleggen van bekostigingssancties na openbaarmaking van het rapport. Als uit het inspectierapport blijkt dat er sprake zal zijn van wanbeheer of van een redelijk vermoeden van wanbeheer, dan kan in verband met de snelheid waarmee een (spoed-) aanwijzing moet worden gegeven, door de inspectie worden afgeweken van deze termijn. Openbaarmaking na vaststelling van het rapport zal dan zo snel als nodig is plaatsvinden.

Voor het mbo zal tevens een andere termijn worden aangepast, namelijk de hersteltermijn bij onvoldoende onderwijskwaliteit. Momenteel staat in de wet dat sprake is van een hersteltermijn van minimaal één jaar. Dit wordt in lijn gebracht met de hersteltermijn bij onvoldoende examenkwaliteit, die op dit moment minimaal drie maanden bedraagt. Door deze termijn aan te passen, kan er meer maatwerk worden toegepast bij de hersteltermijn van onvoldoende onderwijskwaliteit. Dit is bijvoorbeeld wenselijk in gevallen waarin sneller herstel mogelijk zou moeten zijn vanwege de urgentie van de overtreding. Maar ook in gevallen van overtredingen die snel hersteld kunnen worden door de instelling, zodat de betreffende opleiding niet langer dan nodig onder inspectietoezicht staat.

Caribisch Nederland

In de sectorwetten die van toepassing zijn op Caribisch Nederland is een vergelijkbaar bestuurlijk instrumentarium ten aanzien van de aanwijzing en de beëindiging van de bekostiging geregeld als de in de sectorwetten die op het Europese deel van Nederland van toepassing zijn. Daarnaast is de WOT ook van toepassing op Caribisch Nederland. De uitbreiding van het bestuurlijk instrumentarium die met dit wetsvoorstel wordt voorgesteld, zal daarom ook van toepassing zijn op Caribisch Nederland.

7. Verhouding tot hoger recht

Vrijheid van onderwijs

De invoering van de maatregel tot het geven van een spoedaanwijzing in spoedeisende gevallen, de uitbreiding van de definitie van wanbeheer, het instellen van de verplichting tot het bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef in het mbo en de beëindiging van de bekostiging in het funderend onderwijs raken de vrijheid van onderwijs die in artikel 23 van de Grondwet is opgenomen. De toepassing van deze maatregelen vormt enerzijds een inperking van de vrijheid van onderwijs van het bevoegd gezag van een school of instelling en is anderzijds van belang voor de minister die de verantwoordelijkheid heeft om de kwaliteit van onderwijs te borgen.

Net als bij de bestaande mogelijkheid tot het geven van een aanwijzing leidt deze uitbreiding niet tot een risico van te vergaande inmenging van de overheid in het domein van het bevoegd gezag of raad van toezicht omdat:

- de gebruikmaking van de aanwijzingsbevoegdheid geclausuleerd is tot uitsluitend de in de wet reeds genoemde en in dit wetsvoorstel aangegeven gevallen van bestuurlijk wanbeheer,

- de vrijheid van onderwijs zoals verankerd in artikel 23 van de Grondwet niet als oogmerk heeft om een bevoegd gezag of raad van toezicht te vrijwaren van ingrijpen van overheidswege bij bestuurlijk wanbeheer,
- de spoedeisendheid en het redelijk vermoeden van wanbeheer bij de spoedaanwijzing met zich meebrengen dat de gevolgen van de spoedaanwijzing hersteld moeten kunnen worden,
- de spoedaanwijzing in tijd gelimiteerd is. De spoedaanwijzing en de niet onomkeerbare maatregel die daaruit volgt mag niet langer dan zes maanden duren (verlenging van zes maanden is mogelijk),
- de inzet van de (spoed-) aanwijzingsbevoegdheid en de redelijkheid en proportionaliteit van de concrete maatregel altijd achteraf getoetst kan worden door de rechter.

Evenals bij de bestaande mogelijkheid tot het geven van een aanwijzing het geval is, dient de voorgestelde uitbreiding voor het geven van een aanwijzing bij bestuurlijk wanbeheer alleen in ernstige gevallen te worden ingezet. De minister geeft een (spoed-) aanwijzing als het bestuur van de school of instelling zijn verantwoordelijkheid niet neemt. Hij neemt dan noodzakelijkerwijs een deel van de verantwoordelijkheid voor de organisatie van de school of instelling over. Zoals genoemd in de toelichting bij de spoedaanwijzing dient de minister daarom terughoudend te zijn met de toepassing van het instrument, in het bijzonder als niet duidelijk is welke maatregel moet worden genomen en als het bestuur van de school of instelling bereidwillig is en ertoe in staat is om de problematiek zelf op te lossen.

Tot slot kan in het funderend onderwijs de bekostiging van een bijzondere school worden beëindigd of kan een openbare school worden opgeheven indien sprake is van wanbeheer door ernstig of langdurig tekortschieten in de burgerschapsopdracht of zorg voor de ervaren en feitelijke veiligheid. Ook deze maatregel is terug te voeren op de verantwoordelijkheid van de minister op grond van artikel 23, eerste lid, van de Grondwet. De rechtvaardiging voor de uitbreiding van de mogelijkheid tot het beëindigen van de bekostiging van school in het funderend onderwijs, hangt samen met cases waarin sprake is van extremisme, van verspreiding van antidemocratisch gedachtegoed, of waarbij de veiligheid in het geding is. In dit soort gevallen komt immers een belangrijke taak van scholen – het bevorderen van burgerschap – ernstig in het geding. Een beroep op de vrijheid van onderwijs brengt voor scholen of instellingen ook verantwoordelijkheden met zich mee. Scholen of instellingen kunnen een beroep doen op de vrijheid van onderwijs, maar dienen zich daarbij tevens aan (grondwettelijke) regels te houden die het kader van deze vrijheid vormen. Deze regels zorgen ervoor dat bij het organiseren en geven van onderwijs de publieke belangen worden behartigd, waaronder het bevorderen van burgerschap of het zorgen voor een goede veiligheid op school. Bij een school of instelling die een beroep doet op de vrijheid van onderwijs, maar niet de verantwoordelijkheid op zich neemt om publieke belangen te behartigen door zich aan de (grondwettelijke) regels te houden kan door de inspectie of de minister proportioneel worden ingegrepen. Aan het publieke belang van de burgerschapsopdracht of de zorgplicht voor veiligheid, hecht de regering veel waarde omdat het samenhangt met fundamentele waarden en instituties die in de Grondwet zijn opgenomen. Om die reden moet de bekostiging kunnen worden beëindigd of een openbare school kunnen worden opgeheven als er sprake is van wanbeheer door ernstig of langdurig tekortschieten in de burgerschapsopdracht of zorg voor veiligheid. Deze maatregel is daarmee als ultimum remedium verenigbaar met artikel 23 van de Grondwet.

Vrijheid van meningsuiting

Door het invoeren van de plicht tot het bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef in het mbo, is er sprake van inmenging door de overheid met de vrijheid van meningsuiting, al dan niet in combinatie met godsdienstvrijheid en onderwijsvrijheid. Dit grondrecht wordt beschermd in artikel 10 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) en artikel 7 van de Grondwet. In artikel 10 van het EVRM is neergelegd dat de vrijheid van meningsuiting het recht omvat "een mening te koesteren (...) denkbeelden te ontvangen of te verstrekken, zonder inmenging van enig openbaar gezag en ongeacht grenzen". In artikel 7 van de Grondwet is bepaald dat "voor het openbaren van gedachten en gevoelens", niemand voorafgaand verlof nodig heeft wegens de inhoud daarvan. Nu de plicht tot het bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef mede inhoudt dat mbo-scholen, en haar vertegenwoordigers, zich moeten onthouden van bepaalde uitlatingen en gedragingen, kan worden gesteld dat hun vrijheid van meningsuiting hierdoor wordt beperkt. De uitoefening van de vrijheid van meningsuiting brengt echter ook verantwoordelijkheden met zich mee, waardoor een beperking van dit grondrecht gerechtvaardigd kan zijn.

Het beperken van de mbo-scholen en haar vertegenwoordigers in de uitoefening van hun vrijheid van meningsuiting, door hen te verplichten zich te onthouden van (ten minste) discriminatoire uitlatingen en gedragingen, is in dit geval gerechtvaardigd. De beperking is, zoals vereist in het EVRM en de Grondwet, bij wet voorzien, aangezien de genoemde grenzen worden aangegeven in de WEB en de WEB BES (artikel 1.3.10 van de WEB en artikel 1.3.6 van de WEB BES). Het is voorzienbaar doordat vooraf duidelijk is wat de grenzen zijn die niet overtreden mogen worden. Daarnaast is de beperking noodzakelijk. De instellingen, en met name haar vertegenwoordigers hebben een voorbeeldfunctie ten opzichte van de studenten. De instelling is dé plek waar jongeren zich ontwikkelen van een jongere met weinig verantwoordelijkheden, tot een (jong)volwassenen, met de verantwoordelijkheden die daarbij horen. Het is daarom noodzakelijk dat zij in deze cruciale levensfase niet worden blootgesteld aan uitlatingen en gedragingen die discriminatoir zijn, of anderszins flagrant in strijd met de kernwaarden van de Nederlandse democratische rechtsstaat. Vanwege de voorbeeldfunctie, geldt daarom zeker voor de instellingen en hun vertegenwoordigers dat zij zich hiervan dienen te onthouden. Het feit dat de studenten niet alleen het recht hebben om onderwijs te volgen, maar ook verplicht zijn zich te kwalificeren, maakt de overheid dusdanig verantwoordelijk ervoor te zorgen dat de jongeren niet alleen kwalitatief goed onderwijs ontvangen, maar ook dat zij dit op een plek kunnen doen waar zij veilig zijn en vrij van dergelijke ongewenste uitingen.

De beperking van de genoemde grondrechten voldoet daarnaast aan de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit. De instellingen en haar vertegenwoordigers hoeven zich slechts te onthouden van uitlatingen en gedragingen die *discriminatoir* zijn, of *anderszins flagrant in strijd met de kernwaarden van de Nederlandse democratische rechtsstaat*. Nederland is een land met vele vrijheden en vele meningen en ook de discussie hierover kan van belang zijn bij de ontwikkeling van deze jongvolwassenen. Wel is vereist en wordt verwacht dat deze discussie plaatsvindt zonder dat er sprake is van discriminatie, en binnen de grenzen blijft van wat kan worden beschouwd als de kernwaarden van de Nederlandse democratische rechtsstaat. Een andere, minder ingrijpende wijze dan de beperking van de vrijheid van meningsuiting, is niet voorhanden. Het is vrijwel onmogelijk om de discriminatoire uitingen van een mbo-school of haar vertegenwoordigers op een positieve manier bij te stellen. De enige mogelijkheid die de overheid daarom rest, is om te zorgen dat dit maatschappelijk schadelijke gedrag deze (leerplichtige) jongeren niet bereikt.

8. Verhouding tot de huidige (sector-)wetgeving

Dit wetsvoorstel stelt aanpassingen voor ten aanzien van bestaande instrumenten, namelijk de aanwijzing, de beëindiging van de bekostiging in het funderend onderwijs en ten aanzien van bestaande procedures die zijn opgenomen in het hoofdstuk over vaststelling en openbaarmaking van inspectierapporten in de WOT. Aanvulling die op de

bestaande aanwijzingsbevoegdheid worden voorgesteld zijn de spoedaanwijzing en het instellen van de verplichting tot het bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef in het mbo en een commissie die de minister adviseert bij de handhaving van deze verplichting.

Voor de uitbreiding van de in de wet omschreven gevallen van wanbeheer wordt aangesloten bij de bestaande aanwijzingsbevoegdheid. Onder wanbeheer wordt na invoering van dit wetsvoorstel ook verstaan de ernstige nalatigheid om maatregelen te treffen die noodzakelijk zijn voor de deugdelijke afsluiting van het onderwijs (examinering) of ernstig of langdurig tekortschieten in de naleving van de burgerschapsopdracht of de zorgplicht voor de veiligheid binnen een school. Ook de procedure die geldt voor de spoedaanwijzing sluit zoveel mogelijk aan bij de procedure die geldt voor de reguliere aanwijzing, maar wijkt af op punten die samenhangen met de aard van de spoedaanwijzing. Zoals in paragraaf 6 is aangegeven, moeten de maatregelen die in de spoedaanwijzing worden aangegeven een voorlopig karakter hebben en herstelbaar zijn. Verder dient er bij een spoedaanwijzing in plaats van wanbeheer een redelijk vermoeden van wanbeheer te worden onderbouwd, en moet er sprake zijn van onverwijlde spoed om een aanwijzing te geven. Bij het geven van een spoedaanwijzing kan de termijn van openbaarmaking van het inspectierapport worden verkort voor zover de spoedeisendheid dat met zich meebrengt.

Naast uitbreiding van de aanwijzingsbevoegdheid regelt dit wetsvoorstel ook de uitbreiding van de beëindiging van de bekostiging of opheffing van een openbare school. Beëindiging van de bekostiging of opheffing heeft ingrijpende effecten voor leerlingen, ouders en personeel. De inspanning is er in de eerste plaats op gericht dat de negatieve effecten voor de leerlingen zo beperkt mogelijk blijven. De bestaande bepaling over de beëindiging van de bekostiging brengt met zich mee dat de ingangsdatum van de beëindiging van de bekostiging op een zodanig tijdstip dient te worden vastgesteld dat het bevoegd gezag een redelijke termijn heeft om er voor te zorgen dat andere scholen in de omgeving de bereidheid hebben om de leerlingen toe te laten, zodat de continuïteit van het onderwijs aan de leerlingen zo min mogelijk schade ondervindt. Het is aan de ouders zelf om te bepalen bij welke andere school zij hun kinderen aanmelden. Afhankelijk van de specifieke situatie kan het bevoegd gezag van de op te heffen school of het bevoegd gezag van de school die de kinderen van de opgeheven school overneemt hierin door derden, bijvoorbeeld het ministerie van OCW of de gemeente, worden bijgestaan. Naast de genoemde zorg voor een alternatieve onderwijsvoorziening voor de leerlingen van de te sluiten school, spreekt het voor zich dat het betreffende bevoegd gezag vanuit het oogpunt van goed werkgeverschap zorgvuldig dient om te gaan met de belangen van het personeel dat aan de school is verbonden.

Een nieuw instrument dat dit wetsvoorstel in aanvulling op de bestaande aanwijzingsbevoegdheid regelt is de voorlopige aanwijzing en het instellen van de verplichting tot het bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef in het mbo en een commissie die de minister adviseert bij de handhaving van deze verplichting.

De verplichting tot het bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef Tegen discriminatoire uitlatingen kan aangifte worden gedaan en via het strafrecht worden opgetreden. Met dit wetsvoorstel wordt het daarnaast mogelijk om bestuursrechtelijk op te treden tegen discriminatoire uitlatingen of gedragingen van (informele of formele vertegenwoordigers van) het bevoegd gezag van een mbo-school. De minister kan ingrijpen als uit het advies van de Commissie blijkt dat uitingen van een vertegenwoordiger van een mbo-school discriminatoir zijn of anderszins flagrant in strijd zijn met de opdracht het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef te bevorderen. De commissie van advies kan breder kijken dan de gronden voor discriminatie in het Nederlandse strafrecht. Zo kan de commissie uitingen toetsen aan het Europees Verdrag van de Rechten voor de Mens, dat een bredere definitie van

discriminatie omvat dan het strafrecht. Daarmee betreft deze maatregel een aanvulling op de mogelijkheid om op te treden tegen discriminatie via het strafrecht.

De verplichting tot het bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef betreft een aanvulling op de reeds opgenomen plichten in de WEB. Onder deze al geldende plichten valt ook de bepaling dat het beroepsonderwijs de algemene vorming en de persoonlijke ontplooiing van de studenten moet bevorderen en bijdraagt tot het maatschappelijk functioneren. Waar het maatschappelijk functioneren zich richt op de zelfredzaamheid van studenten in de maatschappij in praktische zin (het 'doenvermogen'), is het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef gericht op een bredere betrokkenheid bij de open samenleving. De voorgestelde maatregel betreft dus een aanvulling op de reeds bestaande plicht van de mbo-scholen.

In het mbo wordt op opleidingsniveau het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef reeds bevorderd met het verzorgen van burgerschapsonderwijs, met als basis de kwalificatie-eisen voor burgerschap in het mbo. Door het toevoegen van de opdracht tot bevordering van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef en het aanstellen van een commissie van advies zoals in het hoger onderwijs al bestaat, wordt het burgerschapsonderwijs binnen de opleidingen ingebed in een bredere opdracht aan de gehele mbo-school. Dit past beter bij de mbo-sector dan het toevoegen van de burgerschapsopdracht als grond voor bestuurlijk wanbeheer, omdat hier sprake is van veelal grotere onderwijsinstellingen dan het funderend onderwijs met ook een andere doelgroep en een andere doelstelling dan het funderend onderwijs. Het bevoegd gezag staat daardoor vaak op te grote afstand van de student in het klaslokaal om te voldoen aan een positieve verplichting (het proactief bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef van alle studenten) zoals in het funderend onderwijs. Doordat het beroepsonderwijs meer dan het funderend onderwijs gericht is op het kwalificeren voor een beroep in het onderwijs en regelgeving anders is ingericht in de mbo-sector, zijn er ook meer externen die onderdeel zijn van de opleiding van de student, zoals de praktijkbegeleider en het externe lid van de examencommissie. Het expliciet bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef ligt daarom bij de opleiding en is vastgelegd in de kwalificatie-eisen voor burgerschap. Wel hebben alle formele en informele vertegenwoordigers van het bevoegd gezag een belangrijke voorbeeldfunctie, waarin zij geen uitingen moeten kunnen doen die strijdig zijn met de verplichting tot het bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef. Door dit wetsvoorstel kan daarop worden toegezien. Om dergelijke uitingen te kunnen beoordelen is een juridische afweging nodig, die raakt aan een weging van (verscheidene) grondrechten. De deskundigheid van een commissie van advies is daarom passender dan het toezicht door de inspectie op dit niveau.

9. Gevolgen (m.u.v. financiële gevolgen)

Met de uitbreiding van het bestuurlijk instrumentarium zoals in de vorige paragraaf omschreven, kan de minister stevig ingrijpen bij bevoegde gezagsorganen in uitzonderlijke situaties zoals hiervoor is omschreven. In praktijk zal maar weinig gebruik worden gemaakt van het instrumentarium. Omdat het zware maatregelen zijn, kan er echter ook een preventieve werking van uitgaan. Het wijzen op het bestaan van deze instrumenten kan het bevoegd gezag of raad van toezicht dat zich niet aan de deugdelijkheidseisen houdt al bewegen om alsnog aan deze eisen te voldoen. Als er wel sprake is van een uitzonderlijke situatie waarbij geen preventieve werking van het instrumentarium uitgaat en stevig ingrijpen noodzakelijk is, dan kan de minister dat laatste ook doen.

10. Uitvoering

Uitvoeringstoets zal nog plaatsvinden door de Dienst Uitvoering Onderwijs en de inspectie.

11. Toezicht en handhaving

De aanwijzingsbevoegdheid geeft de minister de bevoegdheid een of meer concrete maatregelen op te dragen aan het bevoegd gezag of de raad van toezicht als sprake is van bestuurlijk wanbeheer of in geval van een spoedaanwijzing, een redelijk vermoeden van wanbeheer. De (spoed-) aanwijzing kan zowel betrekking hebben op het handelen van bestuurders als van intern toezichthouders. Indien er sprake is van wanbeheer volgt een actie die is gericht op het herstel van de overtreding. In de meeste gevallen zullen afspraken worden gemaakt met het bevoegd gezag om binnen een gestelde termijn de overtreding te herstellen. Een aanwijzing richt zich rechtstreeks tot het bevoegd gezag of raad van toezicht en beoogt de continuïteit van het onderwijsproces te borgen.

Tegen het geven van een (spoed-) aanwijzing staat de mogelijkheid van bezwaar en beroep open voor besturen die het oneens zijn met de aanwijzing, waardoor de aanwijzing door de rechter kan worden getoetst. Als sprake is van wanbeheer op een school waarvan het college van B&W bevoegd gezag is, kan ook het college van B&W op grond van de Gemeentewet ingrijpen. Bij de afweging tot het geven van een (spoed-) aanwijzing zal nagegaan moeten worden of het niet beter is dat het college van B&W zelf ingrijpt bij deze school. De aanwijzingsbevoegdheid is in deze situatie namelijk gericht op een overheid in plaats van op het bevoegd gezag of raad van toezicht. De aanwijzingsbevoegdheid dient in een dergelijk geval een aantoonbare toegevoegde waarde te hebben.

Wanneer het gaat om de inhoud van de concrete maatregelen waaruit de aanwijzing bestaat, is het ook bij de spoedaanwijzing niet gewenst om deze in de wet zelf vast te leggen. In de (uitzonderlijke) gevallen waarbij een aanwijzing tot de mogelijkheden behoort, zijn veelal juist voorzieningen op maat geboden. Al te sterke wettelijke concretisering van mogelijk denkbare maatregelen leidt tot detaillering en formalisme en een keurslijf waarmee de effectiviteit van de aanwijzing aan kracht, snelheid en slagvaardigheid inboet. Om effectieve maatregelen te kunnen treffen dient de minister bij de concretisering van de maatregel binnen een bepaalde bandbreedte te kunnen handelen. De bandbreedte komt tot uiting in de eisen die in de wettelijke bepaling aan de spoedaanwijzing zijn gesteld. Deze vereisten zijn toegelicht in paragraaf 6. Zoals uit deze toelichting blijkt, gaat het hierbij dan ook niet alleen om conserverende maatregelen zoals het opschorten van een bevoegdheid of het schorsen van een bestuurder, maar kan het ook gaan om maatregelen van tijdelijke aard zoals het tijdelijk aanstellen van een bestuurder die orde op zaken gaat stellen of het organiseren van een zomerschool.

12. Financiële gevolgen

Aan bijna alle maatregelen uit dit wetsvoorstel zijn geen financiële gevolgen verbonden voor het Rijk. Alleen de verplichting tot het bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef in het mbo is hierop een uitzondering.

Er zijn, wanneer zich een casus voordoet, incidentele (beperkte) kosten verbonden aan een adviesaanvraag van een commissie die de minister adviseert in alle gevallen waarin het niet nakomen van de verplichting het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef te bevorderen een rol speelt bij zijn besluitvorming. Het gaat hier met name om vergaderkosten en reiskosten ten behoeve van de commissieleden wanneer zich een casus voordoet. Daarnaast zijn er beperkte structurele kosten voor de instandhouding van de commissie, bijvoorbeeld omdat zij één keer per jaar verplicht bijeen komt.

13. Evaluatie

14. Advies en consultatie

15. Overgangsrecht en inwerkingtreding

II. Artikelsgewijs

Uitbreiding aanwijzingsbevoegdheid

Artikel I, onderdeel A, artikel II, onderdeel A, artikel III, onderdeel A, artikel IV, onderdeel K, en artikel V, onderdelen A, D en F, artikel VI, onderdeel A, artikel VII, onderdeel A, artikel VIII, onderdeel I (artikelen 163b Wpo, 145a Wec, 103g Wvo, 9.1.4a Web, 9.9a, 10.3e en 11.7a Whw, 128 Wpo BES, 183 Wvo BES, 10.1 Web BES)

Normadressaat (eerst en tweede lid¹¹)

Het instrument van de aanwijzing is in 2010 ingevoerd in het funderend onderwijs.¹² In de huidige tekst is de aanwijzing nog beperkt tot situaties van wanbeheer van een of meer bestuurders of toezichthouders. De definitie van wanbeheer was in 2010 beperkt tot financieel wanbeleid (onderdeel a), onrechtmatige (zelf)verrijking (onderdelen c en d), en bestuurlijke intimidatie (onderdeel e).

In 2014 is het instrument ook ingevoerd in het middelbaar beroepsonderwijs en het hoger onderwijs.¹³ Daarbij is ook de definitie van wanbeheer in alle sectorwetten uitgebreid naar gevallen waarin sprake is van ernstige nalatigheid om maatregelen te treffen die noodzakelijk zijn voor het waarborgen van de kwaliteit en goede voortgang van het onderwijs aan de school of instelling en om te voorkomen dat de kwaliteit van het stelsel van de betreffende onderwijssector in gevaar komt.

Sommige vormen van wanbeheer hebben duidelijk een relatie met het handelen van een of enkele bestuurders of toezichthouders. Dat is het geval bij wanbeheer in de zin van het tweede lid, onderdelen c, d en e, van de bovenvermelde bepalingen. De andere vormen van wanbeheer kunnen ook betrekking hebben op het functioneren van de school of instelling als geheel. Het gaat dan om falen van het bevoegd gezag (of, in het mbo en hoger onderwijs: het bestuur) als zodanig, al kan het uiteraard zo zijn dat het handelen van een individuele bestuurder aan dat falen ten grondslag ligt. Gelet daarop dient in het eerste lid te bepalen dat een aanwijzing kan worden gegeven indien sprake is van wanbeheer van een of meer bestuurders of toezichthouders: het bevoegd gezag (in het funderend onderwijs) of het college van bestuur dan wel het instellingsbestuur (in het mbo en het hoger onderwijs) als zodanig kan ook het wanbeheer begaan.

Het voorgestelde eerste lid is daarom, ten opzichte van de huidige tekst, vereenvoudigd: een aanwijzing kan worden gegeven indien sprake is van wanbeheer. Het voorgestelde tweede lid is, in verband hiermee, ook aangepast, zodat in ieder onderdeel tot uitdrukking komt of het wanbeheer betrekking heeft op handelen van individuen (zoals bij intimidatie of ongerechtvaardigde verrijking) of dat het ook kan gaan om wanbeheer van het bevoegd gezag of bestuur als zodanig (zoals bij wanbeheer met betrekking tot de kwaliteit van het onderwijs of de burgerschapsopdracht).

Ten aanzien van de aanwijzingsbevoegdheid in de Web wordt voorgesteld de minister de mogelijkheid te geven om, naast de raad van toezicht, ook het bevoegd gezag (het college van bestuur) een aanwijzing te kunnen geven. Denkbaar is immers dat de raad van toezicht niet beschikt over de benodigde bevoegdheden om bepaalde aanwijzingen zelf uit te voeren, aangezien de raad van toezicht slechts toezicht houdt op de uitvoering van werkzaamheden en bevoegdheden door het college van bestuur.

Uitbreidingen en verduidelijkingen definitie van wanbeheer

¹¹ In de Web BES betreft het het eerste en derde lid.

¹² Wet van 4 februari 2010, Stb. 2010, 80.

¹³ Wet van 4 december 2013, Stb. 2013, 558.

Stelselvereiste (tweede lid, onderdeel b)

In het tweede lid, onderdeel b, van de bovenvermelde bepalingen is neergelegd dat een aanwijzing kan worden gegeven ingeval van – kort gezegd – ernstige nalatigheid om kwaliteitsproblemen op te lossen én om te voorkomen dat de kwaliteit van het stelsel in gevaar komt. Voorgesteld wordt het “stelselvereiste” te laten vervallen. Hiermee wordt het mogelijk om in meer gevallen een aanwijzing te geven. Hoewel ingrijpen door de minister uiteraard voor de hand ligt wanneer het stelsel in de problemen dreigt te raken als gevolg van het handelen van een enkel bevoegd gezag of bestuur, werkt dit vereiste te belemmerend. Ook wanneer ernstige kwaliteitsproblemen zich op een enkele school of instelling voordoen, kunnen daarvan veel leerlingen of studenten de dupe worden. In die gevallen moet het mogelijk zijn om met passende maatregelen in te grijpen. Door het laten vervallen van het stelselvereiste wordt het tweede lid, onderdeel b, tevens meer in lijn gebracht met de andere vormen van wanbeheer, zoals gedefinieerd in de overige onderdelen, die een dergelijk vereiste immers ook niet stellen.

Afsluiting onderwijs (tweede lid, onderdeel b)

De voorgestelde wijziging van het tweede lid, onderdeel b, voegt aan dit onderdeel toe dat ook ernstige nalatigheid met betrekking tot het treffen van maatregelen ter waarborging van de deugdelijke afsluiting van het onderwijs reden kan zijn voor het geven van een aanwijzing. Weliswaar valt de afsluiting van het onderwijs ook onder de “kwaliteit en goede voortgang van het onderwijs”, maar dat blijkt niet expliciet uit de bepaling. Met de voorgestelde wijziging wordt dit buiten iedere twijfel gesteld. Voor wat betreft het primair onderwijs heeft de term afsluiting bijvoorbeeld betrekking op organisatie van de eindtoets of het geven van het schooladvies. In het voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs betreft het veeleer de naleving van de voorschriften omtrent examens en diplomering. In het hoger onderwijs betreft het met name de voorschriften over het tentamens en graadverlening en de rol van examencommissie daarbij.

In het hoger onderwijs wordt ook via de accreditatie (door de NVAO) toezicht gehouden op de examinering. Het niet voldoen aan voorschriften met betrekking tot examens kan dus consequenties voor de accreditatie hebben. Daarnaast houdt de inspectie toezicht op het functioneren van examencommissies. In het kader van dat toezicht kunnen andere sancties (bijvoorbeeld inhouding van de bekostiging) worden getroffen. Ook een aanwijzing kan daarom nuttig zijn bij het handhaven van de eisen omtrent het functioneren van de examencommissies; de deugdelijke afsluiting van het onderwijs is daarom ook toegevoegd aan de definitie van wanbeheer in de Whw toegevoegd.

Burgerschap en veiligheid in het funderend onderwijs (tweede lid, onderdeel f (nieuw) van de Wpo, Wec, Wvo, Wpo BES en Wvo BES)

De burgerschapsopdracht en de zorgplicht voor de veiligheid zijn essentiële verplichtingen in de onderwijswetgeving ten aanzien van het funderend onderwijs. Een veilige omgeving is immers een basisvoorwaarde voor onderwijs. De burgerschapsopdracht waarborgt daarnaast dat leerlingen worden opgeleid tot leden van de maatschappij die in onze democratische rechtsstaat kunnen functioneren. Het grote belang van burgerschapsonderwijs wordt breed gedeeld en is beschreven in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel met betrekking tot de verduidelijking van de burgerschapsopdracht.¹⁴ Zie over het belang van het burgerschapsonderwijs ook de beschouwingen omtrent artikel 23 van de Grondwet, in het algemeen deel van deze memorie van toelichting.

¹⁴ Kamerstukken II 2019-2020, 35 352, nr. 3, p. 11 e.v.

Gezien het fundamentele belang van deze deugdelijkheidseisen is het passend om ingeval van ernstige of langdurige schendingen te kunnen ingrijpen door middel van een aanwijzing. Het tweede lid, onderdeel f, van de bovenvermelde wetten voorziet daarin.

In veel gevallen waarin een aanwijzing op grondslag van dit nieuwe onderdeel kan worden gegeven, zal de aanwijzing ook kunnen worden gebaseerd op het meer algemeen geformuleerde onderdeel b. Dat onderdeel beperkt zich echter tot het in ernstige mate nalaten om bepaalde maatregelen te treffen. Het gaat dan dus om ernstige schendingen van de onderwijswetgeving. Het voorgestelde onderdeel f is in die zin ruimer, dat ook langdurige (maar andersoortige) schendingen daaronder vallen.

Technische verbeteringen

Van de gelegenheid is gebruik gemaakt om enige technische en taalkundige verbeteringen en vereenvoudigen voor te stellen, die voor zich spreken.

Enkele andere voorgestelde wijzigingen behoeven afzonderlijk toelichting.

Voorgesteld wordt om in de Wvo, Wpo en de Wec "de rechtspersoon die de school in stand houdt" te vervangen door de in de Wpo, Wvo en Wec gehanteerde term "bevoegd gezag", waarmee (behalve in de gevallen waarin het college van B&W van een gemeente de school in stand houdt) ook op de rechtspersoon wordt gedoeld. In de Web wordt met het begrip "bevoegd gezag" niet gedoeld op de rechtspersoon. In de Whw is dit begrip niet gedefinieerd. Deze wijziging betreft dan ook niet de Web en de Whw.

Voorgesteld wordt verder om de zinsneden omtrent de evenredigheid en de motivering van het besluit tot oplegging van de aanwijzing in het eerste en derde lid (oud) te laten vervallen. Die zinsneden dienen geen doel, aangezien de artikelen 3:4, 3:46 en 3:47 van de Algemene wet bestuursrecht daarin al voorzien. Die bepalingen zijn onverkort van toepassing op besluiten, dus ook op besluiten tot oplegging van een aanwijzing. Het betreft dus geen inhoudelijke wijziging. Uiteraard dient een aanwijzing evenredig te zijn, dient daarin te zijn opgenomen waarom sprake is van wanbeheer, en welke maatregelen in verband daarmee moeten worden getroffen.

Spoedaanwijzing

Artikel I, onderdeel B, artikel II, onderdeel B, artikel III, onderdeel B, artikel IV, onderdeel L, artikel V, onderdelen B, C, E en G, artikel VI, onderdeel B, artikel VII, onderdeel B, artikel VIII, onderdeel J (artikelen 163b1 Wpo, 145b Wec, 103g1 Wvo, 9.1.4b Web, 9.9.b, 10.3e1 en 11.7b Whw, 128a Wpo BES, 183a Wvo BES, 10.1a Web BES)

Achtergrond

Voordat een aanwijzing in de zin van artikel 163b kan worden gegeven, is onderzoek van de inspectie nodig om te kunnen vaststellen dat sprake is van wanbeheer. Van wanbeheer is sprake in de in artikel 163b, tweede lid, omschreven gevallen. Een onderzoek daarnaar zal, gezien aangezien het gaat om ernstige gevallen, de nodige tijd in beslag nemen. Ook de voorwaarde dat de minister, voorafgaand aan de aanwijzing, het bevoegd gezag (of het samenwerkingsverband) vier weken de gelegenheid moet geven om een zienswijze naar voren te brengen, maakt dat de aanwijzing niet onverwijld inzetbaar is.

Het instrument van de aanwijzing kan gezien het voorgaande pas worden ingezet na afloop van een relatief lange periode. Nadien kan blijken dat gedurende die periode sprake is geweest van wanbeheer waardoor nadelige gevolgen zijn veroorzaakt, die hadden kunnen worden voorkomen indien eerder zou zijn ingegrepen. Dat is met name problematisch wanneer er, (mede) vanwege geconstateerde overtredingen, wel al

serieuze indicaties zijn dat sprake is van wanbeheer op de school, maar aanvullend onderzoek nodig is om het wanbeheer aan te tonen.

Om passend optreden mogelijk te maken, wordt het nieuwe artikel 163b1 voorgesteld. Daarmee wordt het mogelijk om, nog gedurende het onderzoek naar het wanbeheer, snel een maatregel te treffen, teneinde genoemde schade te voorkomen of te beperken. Hieronder wordt ingegaan op de normcondities die voor het nemen van een dergelijk besluit gelden. Daarna komen de soort maatregelen die met de spoedaanwijzing kunnen worden opgelegd aan de orde.

De spoedaanwijzing is, net als de gewone aanwijzing, een zwaar middel. Zij mag dan ook niet lichtvaardig worden ingezet. Uiteraard geldt dat er sprake moet zijn van een zeer urgente situatie, waarbij grote belangen op het spel staan. Hieronder wordt nader ingegaan op de normcondities waaraan moet zijn voldaan om dit instrument te kunnen toepassen.

Normcondities (eerste lid)

In het voorgestelde eerste lid, onderdeel a, wordt neergelegd dat sprake moet zijn van een tekortschieten in de naleving van de onderwijswetgeving. Deze term is ontleend aan de Wet op het onderwijstoezicht en omvat zowel handelen als nalaten. Dit vereiste komt voort uit het in artikel 23, vijfde lid, van de Grondwet neergelegde beginsel dat de vrijheid van onderwijs alleen kan worden beperkt door in wetgeving neergelegde deugdelijkheidseisen. Sanctionerend optreden is derhalve slechts ten aanzien van deze deugdelijkheidseisen mogelijk.

Op basis van het voorgestelde onderdeel b moet sprake zijn van een redelijk vermoeden van wanbeheer, zoals dat is gedefinieerd in artikel 163b, tweede lid. Het wanbeheer hoeft derhalve nog niet onomstotelijk vast te staan. Wel moet sprake zijn van voldoende feiten en omstandigheden om een redelijk vermoeden daarvan te hebben. Door deze lichtere bewijsmaatstaf wordt het mogelijk om sneller in te grijpen dan door middel van de reguliere aanwijzing het geval is. Tegelijkertijd moet het vermoeden uiteraard wel kunnen worden onderbouwd, op basis van objectieve feiten en omstandigheden, waarover de inspectie heeft gerapporteerd (zie ook hieronder).

Dit vermoeden moet (mede) zijn gebaseerd op de geconstateerde overtreding van de onderwijswetgeving. Door dit vereiste is de inhoud van de spoedaanwijzing steeds ook een reactie op de overtreding van deugdelijkheidseisen. Aldus wordt voldaan aan het eerdergenoemde legaliteitsbeginsel.

In onderdeel c is ten slotte opgenomen dat de spoedaanwijzing slechts kan worden gegeven ingeval van onverwijlde spoed. Indien de nadelige gevolgen van het (vermoede) wanbeheer beperkt zijn of wanneer de te verwachten gevolgen zich niet op korte termijn zullen voordoen, is er (nog) geen noodzaak om het instrument van de spoedaanwijzing in te zetten. In die gevallen kan immers het onderzoek naar het wanbeheer nog worden afgewacht, zonder dat het risico bestaat dat – bijvoorbeeld – leerlingen ernstig nadeel ondervinden.

Type maatregelen (tweede lid)

Net zoals ten aanzien van de aanwijzing, is niet in de wet neergelegd welke maatregelen deze spoedaanwijzing kan inhouden. Zo blijft maatwerk mogelijk. Wel wordt voorgeschreven dat sprake moet zijn van tijdelijke maatregelen.

Uit het vereiste van tijdelijkheid volgt dat de maatregel geen definitieve, onomkeerbare rechtsgevolgen in het leven mag roepen. De juridische situatie zoals die gold voorafgaand aan de spoedaanwijzing moet, na afloop van de looptijd daarvan, van rechtswege kunnen herleven of anderszins eenvoudig kunnen worden hersteld. Het is

dus niet toegestaan om op grond van artikel 163b1 een aanwijzing te geven tot ontslag van een bestuurder. Daarmee zou immers een ingrijpend, definitief rechtsgevolg in het leven worden geroepen. Aanwijzingen tot (bijvoorbeeld) tijdelijke schorsing van een bestuurder, het tijdelijk opschorten van bepaalde activiteiten of andere tijdelijke ingrepen in het onderwijs zijn wel mogelijk.

De mogelijke maatregelen kunnen in twee categorieën worden ingedeeld.

In de eerste plaats kan het gaan om ordemaatregelen. De aanwijzing is in zo'n geval van conserverende aard, dus om een situatie te bevroeren. Gedacht kan worden aan de situatie waarin onregelmatigheden met betrekking tot examens zijn geconstateerd, maar wanbeheer nog niet kan worden aangetoond (maar er wel al sprake is van een redelijk vermoeden in die richting). In spoedeisende gevallen kan de spoedaanwijzing inhouden dat tijdelijk geen diploma's mogen worden uitgereikt. De spoedaanwijzing geeft dan tijd en ruimte voor het doen van nader onderzoek naar de vraag of werkelijk sprake is van wanbeheer en, zo ja, op welke manier dat moet worden opgelost.

In de tweede plaats kan het gaan om aanwijzingen die actief handelen vergen, om schade te voorkomen of te beperken. Zo kan uit het aanwezige feitencomplex – op basis waarvan een overtreding is geconstateerd en een vermoeden van wanbeheer volgt – worden afgeleid dat bepaalde kennis en kunde nodig is om ervoor te zorgen dat bepaalde schade niet ontstaat. Ingeval van financiële onregelmatigheden kan het bijvoorbeeld nodig blijken dat tijdelijk een adviseur wordt benoemd, die kan voorkomen dat de financiële situatie van de betreffende school of instelling nog meer schade wordt berokkend. Ook kan worden gedacht aan de situatie waarin een groep leerlingen – om nog te kunnen slagen voor het eindexamen – op korte termijn de gelegenheid moeten krijgen om bepaalde lessen te volgen, teneinde te voorkomen dat hun onderwijscarrière onherroepelijk vertraging oploopt. De spoedaanwijzing kan dan bepalen op welke wijze en binnen welke termijn dit alles moet worden georganiseerd. In de gegeven voorbeelden gaat het steeds om tijdelijke maatregelen, die bedoeld zijn om schade van het vermoede wanbeheer te voorkomen of te beperken.

Overige vereisten (vierde, vijfde en zesde lid)

De spoedaanwijzing geldt voor een beperkte duur. Deze is in het vierde lid gesteld op maximaal zes maanden. Deze looptijd biedt normaal gesproken voldoende gelegenheid voor het doen van onderzoek naar de vraag of sprake is van wanbeheer en of – als dat wordt geconstateerd – een reguliere aanwijzing moet worden opgelegd, dan wel dat een andere interventie nodig is. Een kortere maximale termijn zou te veel druk kunnen leggen op het afronden van het (vervolg)onderzoek. Mocht deze termijn in een concreet geval toch te kort blijken, dan kan de minister de geldigheidsduur van de spoedaanwijzing eenmalig verlengen met ten hoogste zes maanden. Daarvoor is wel vereist dat op dat moment is voldaan aan de normcondities voor het opleggen van de spoedaanwijzing, zoals die volgen uit het voorgestelde eerste lid.

Als gezegd, kan tijdens de looptijd van de spoedaanwijzing een (vervolg)onderzoek worden ingesteld naar de vraag of sprake is van wanbeheer. Een dergelijk (vervolg)onderzoek zal niet steeds noodzakelijk zijn. Zo kan blijken dat het bevoegd gezag, vanwege de prikkel van de spoedaanwijzing, zelf maatregelen neemt waardoor de zorgen over de aanwezigheid van het wanbeheer worden weggenomen.

In het zesde lid is als vereiste opgenomen dat de spoedaanwijzing moet zijn gebaseerd op een onderzoek van de inspectie en dat de inspectie daarover een rapport moet hebben uitgebracht. Dit vereiste garandeert dat een onafhankelijk oordeel ten grondslag ligt aan oplegging van een spoedaanwijzing. Dit vereiste staat niet in de weg aan de snelle inzetbaarheid van de spoedaanwijzing. Een rapport van de inspectie is immers vormvrij. Als dat niet nodig is voor het constateren van de feiten die nodig zijn voor de

oplegging van een spoedaanwijzing, hoeft het rapport derhalve niet zeer uitgebreid te zijn. Het kan daarom snel worden opgesteld. Het onderzoek zelf moet uiteraard op zorgvuldige wijze plaatsvinden, maar indien sprake is van een urgente situatie kan de inspectie het onderzoek snel afronden.

In dat verband is relevant dat het betrokken bevoegd gezag of bestuur de gelegenheid moet hebben om zijn zienswijze over het conceptrapport kenbaar te maken, maar dat de Wet op het onderwijstoezicht daaraan geen minimumtermijn verbindt. Ingeval van urgentie mag van het bevoegd gezag of bestuur derhalve ook worden verlangd dat het de betreffende zienswijze zeer snel geeft.

De snelheid van het onderzoek kan ook worden bevorderd doordat de inspectie de mogelijkheid heeft om een onderzoek in deelonderzoeken op te splitsen. Wanneer ten aanzien van een bepaald aspect (bijvoorbeeld: de financiën) serieuze zorgen bestaan, kan de inspectie ervoor kiezen de snelheid van het onderzoek naar dat aspect te verhogen, en daarover sneller te rapporteren, zodat ten aanzien daarvan snel duidelijkheid is over de vraag of sprake is van een redelijk vermoeden van wanbeheer. Onderzoek naar de overige aspecten van het onderwijs kan ondertussen in het reguliere tempo plaatsvinden en resulteert in een apart rapport, dat later wordt opgeleverd.

Er wordt geen minimumzienswijzetermijn voorgeschreven, voorafgaand aan de oplegging van de spoedaanwijzing. De hoorplicht volgt immers reeds uit artikel 4:8 van de Awb. Het is ook passend bij het karakter van een instrument als de spoedaanwijzing om geen verplichte minimumzienswijzetermijn aan te houden, nu dit instrument is bedoeld om in spoedeisende gevallen te kunnen optreden. Uiteraard moet de lengte van de zienswijzetermijn wel in verhouding staan tot de spoedeisendheid van de zaak en de belangen van degene tot wie de voorgenomen aanwijzing zich richt. Die kan dus van geval tot geval verschillen. Ingeval van grote urgentie kan de termijn op slechts enige dagen worden gesteld. De Awb laat overigens de mogelijkheid om het horen achterwege te laten, indien de vereiste spoed dat nodig maakt. Zie artikel 4:11 Awb.

Inhoudingsbevoegdheid

Artikel I, onderdeel C, artikel II, onderdeel C, artikel III, onderdeel C, artikel IV, onderdeel M, artikel V, onderdeel H, artikel VI, onderdeel C, artikel VII, onderdeel C, artikel VIII, onderdeel K (het eerste lid van de artikelen 164 Wpo, 146 Wec, 104 Wvo, 11.1 Web, 15.1 Whw, 129 Wpo BES, 184 Wvo BES, 10.2 Web BES)

De spoedaanwijzing moet kunnen worden afgedwongen. Aangezien de spoedaanwijzing een instrument is dat ten aanzien van het bekostigde onderwijs kan worden ingezet, ligt het voor de hand dat deze sanctie een bekostigings sanctie betreft, net zoals bij de reguliere aanwijzing.

De voorgestelde wijzigingen verklaren de inhoudings- of opschortingsbevoegdheid van toepassing te verklaren op gevallen waarin de spoedaanwijzing niet wordt nageleefd.

Aangezien een spoedaanwijzing wordt gegeven ingeval van vermoedens van ernstige misstanden bij een school en in spoedeisende situaties (zie het voorgestelde artikel 163b1), is er veel belang bij naleving van de voorlopige aanwijzing. Daarom zal, ingeval van niet-naleving, een zware bekostigings sanctie in de regel gerechtvaardigd zijn.

Voorts wordt voorgesteld een taalkundige verbetering door te voeren. Ten aanzien van de Whw wordt voorgesteld om de in de inhoudingsbepaling vervatte opsomming op te splitsen in onderdelen, ten behoeve van de leesbaarheid.

Opheffing en beëindiging wegens wanbeheer ten aanzien van burgerschap of veiligheid

Artikel I, onderdeel D, artikel III, onderdeel D (artikelen 164b Wpo, 109a Wvo)

Hierboven is aangegeven welk een essentieel belang bestaat bij naleving van de burgerschapsopdracht en de zorgplicht met betrekking tot de veiligheid. In zeer ernstige situaties, waarin sprake is van wanbeheer met betrekking tot deze verplichtingen, moet daarom de mogelijkheid bestaan om een school op te heffen of de bekostiging daarvan te beëindigen. Men denke aan de situatie waarin de fysieke veiligheid van leerlingen op een school op het spel staat of waarin een bevoegd gezag door middel van het onderwijs de rechtsstaat ondermijnt. In die gevallen zullen ook vaak andersoortige middelen – bijvoorbeeld uit het strafrecht – kunnen worden toegepast, maar dat laat onverlet de noodzaak om tevens in de bekostigingsrelatie in te kunnen grijpen.

Dit is een ultimatum remedium. Er mag slechts toe worden overgegaan als vaststaat dat andere interventies – zoals een aanwijzing – geen zin meer hebben. Het ultimatum remedium-karakter volgt ook uit de vereisten van het tweede lid (in de Wpo) en het derde lid (in de Wvo). Er mag slechts tot opheffing of beëindiging worden overgegaan, nadat is vastgesteld dat sprake is van wanbeheer, en nadat vervolgens is gebleken dat de school niet bereid is afspraken te maken over verbeteringen dan wel dat uit een volgend onderzoek blijkt dat sprake is van onvoldoende verbeteringen. Hiermee is tevens zorgvuldige besluitvorming gegarandeerd.

Aangezien het wanbeheer ook kan blijken uit een specifiek onderzoek in de zin van artikel 15 Wot, wordt voorgesteld te bepalen dat het vereiste (verbeter)onderzoek van de inspectie ook een specifiek onderzoek kan betreffen.

Maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef mbo

Artikel IV, onderdeel A, en VIII, onderdeel A (artikelen 1.1.3 Web en 1.1.2 Web BES)

Dit onderdeel bepaalt dat de bepaling over de plicht tot het bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef regels bevat voor het openbaar onderwijs en bekostigingsvoorwaarden voor het bijzonder onderwijs.

Artikel IV, onderdeel B, en VIII, onderdeel B (artikelen 1.3.10 Web en 1.3.6 Web BES)

Voorgesteld wordt om een plicht tot het bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef op te nemen in de Web en de Web BES. De plicht, gericht aan de bekostigde mbo-scholen, is vergelijkbaar met de plicht neergelegd in artikel 1.3, vijfde lid, van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW). Een belangrijk verschil tussen de plicht in de Web en de Web BES enerzijds en de WHW anderzijds is echter dat in het mbo het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef mede wordt bevorderd door middel van het burgerschapsonderwijs. Het deel van de plicht tot het bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef op 'opleidingsniveau' wordt daardoor in het mbo gedekt door het burgerschapsonderwijs, terwijl de invulling hiervan binnen het ho, vanwege de andere inrichting van het stelsel, aan de (ho-)instellingen zelf wordt gelaten. Het nieuwe artikel 1.3.10 Web en 1.3.6 Web BES is daarom met name bedoeld om de mbo-scholen ook op 'schoolniveau' op de verplichting aan te kunnen spreken. De mbo-scholen, met inbegrip van degenen die hen formeel en informeel vertegenwoordigen, voldoen aan deze plicht indien ze aandacht schenken aan de bevordering van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef en zich ten minste onthouden van discriminatoire gedragingen en uitlatingen (uitingen). Bij de personen die de mbo-school informeel vertegenwoordigen, kan bijvoorbeeld worden gedacht aan een extern lid van de examencommissie (artikel 7.4.5, zesde tot en met achtste lid, van de WEB).

Artikel IV, onderdeel C, en VIII, onderdeel C (artikelen 1.4.1 Web en 1.4.1 Web BES)

Door te verwijzen naar artikel 1.3.10 in artikel 1.4.1, is de plicht tot het bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef ook van toepassing op niet bekostigde mbo-scholen. Een tweede gevolg is dat voordat een niet bekostigde mbo-school wordt toegelaten tot het stelsel, moet worden beoordeeld of de naleving van de verplichting tot het bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef voldoende is gewaarborgd. Of dit voldoende is gewaarborgd, kan blijken uit zowel schriftelijke stukken als uit feitelijke gedragingen of uitingen van het bestuur, dan wel de dagelijkse leiding van de school. Indien deze uitingen van dien aard zijn dat daardoor niet aannemelijk is dat de school naar behoren zal kunnen voldoen aan de verplichting, ligt het niet in de rede de betreffende mbo-school als school toe te laten tot ons onderwijsbestel.

In de Web BES wordt op grond van artikel 1.4.1 aan een instelling erkenning verleend voor opleidingen; vervolgens worden die opleidingen eventueel voor bekostiging in aanmerking gebracht. Er bestaan dus geen bekostigde en niet-bekostigde instellingen zoals in Europees Nederland. Met de voorgestelde wijziging van artikel 1.4.1 Web BES wordt dus de verplichting tot het bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef opgenomen als eis voor de erkenning van een opleiding.

Artikel IV, onderdelen D, subonderdelen 2 t/m 4, F, subonderdeel 2, en G, subonderdelen 2 en 3, en artikel VIII, onderdelen D, subonderdeel 3, en F, subonderdeel 3 (artikelen 6.1.4, 6.1.5 en 6.2.2 Web en 6.2.1 en 6.2.3 Web BES)

Vanwege het opnemen van de plicht tot het bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef in artikel 1.3.10 en artikel 1.4.1, eerste lid, van de Web (1.3.6 en 1.4.1 Web BES) kan de minister van OCW aan wie in strijd handelt met die plicht:

- a. een bekostigingssanctie opleggen bij een bekostigde school (11.1);
 - b. de gehele of gedeeltelijke onderwijslicentie intrekken bij een bekostigde school (6.1.4, eerste lid, onder d, Web); of
 - c. de diploma-erkenning intrekken bij niet bekostigde scholen (6.2.2, derde lid, Web).
- Deze mogelijkheid bestaat alleen voor zover de laakbare uiting valt buiten het domein van de burgerschapsopdracht die binnen de beroepsopleidingen geldt¹⁵ waar reeds voldoende instrumentarium voor bestaat.

Ad a. Voor bekostigde mbo-scholen kan bij schending van de deugdelijkheidseisen een bekostigingssanctie op zijn plaats zijn; dat wordt ook mogelijk voor de schending van artikel 1.3.10.

Ad b. Wanneer de schending van de verplichting het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef te bevorderen zeer ernstig is en herstel (waar een bekostigingssanctie op is gericht) niet mogelijk is vanwege niet kunnen of willen van het bestuur, moet de minister de mogelijkheid hebben om de school uit het bestel te halen.

Ad c. Omdat het noodzakelijk zou kunnen zijn bij een zeer ernstige schending van de plicht tot het bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef, en wanneer dit proportioneel wordt bevonden, de diplomaerkenning te beëindigen van alle beroepsopleidingen van de schendende school, is een nieuw derde lid opgenomen in artikel 6.2.2 waarin dit wordt geregeld. De mogelijkheid is opgenomen in een apart artikellid, omdat het aanwenden van deze bevoegdheid slechts mogelijk wordt gemaakt voor het schenden van de plicht, genoemd in artikel 1.3.10 van de WEB, en niet voor de andere gronden voor beëindiging, genoemd in artikel 6.2.2.

¹⁵ De kwalificatie-eisen op grond van artikel 7.2.4, vijfde lid, vastgelegd in bijlage 1 bij het Examen- en kwalificatiebesluit beroepsopleidingen WEB.

Met het nieuwe derde lid van artikel 6.1.5 wordt vastgelegd dat de mogelijkheid om de onderwijslicentie in te trekken in verband met schending van artikel 1.3.10 wordt voorafgegaan door de waarschuwingsprocedure.

Artikel 6.2.2 vierde lid (nieuw) wordt zo gewijzigd dat ook de diplomaerkenning van een mbo-school in de derde leerweg kan worden beëindigd, indien deze school (of zijn vertegenwoordigers) de plicht, genoemd in artikel 1.3.10, schendt.

In de Web BES wordt op grond van artikel 1.4.1 aan een instelling erkenning verleend voor opleidingen; vervolgens worden die opleidingen eventueel voor bekostiging in aanmerking gebracht. Er bestaan dus geen bekostigde en niet-bekostigde instellingen zoals in Europees Nederland en het onderscheid tussen de onderdelen b en c hierboven wordt in de Web BES niet gemaakt. Voor instellingen die erkende mbo-opleidingen verzorgen, gaat het dus in alle gevallen om de diploma-erkenning die kan worden ingetrokken (6.2.1 Web BES) vanwege uitingen in strijd met de plicht tot bevordering van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef (1.3.6 Web BES) en kan voor de bekostigde opleidingen een bekostigingssanctie worden gegeven (artikel 10.2 Web BES). Ook in dit geval geldt dat eerst een waarschuwing wordt gegeven (artikel 6.2.3 Web BES) en dat op grond van artikel 10.2a Web BES de Commissie uitingen maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef een advies zal worden gevraagd.

Artikel IV, onderdeel N, en VIII, onderdeel L (artikelen 11.1a Web en 10.2a Web BES)

Om de adviescommissie macrodoelmatigheid in de wet goed te kunnen onderscheiden van de nieuw voorgestelde adviescommissie uitingen maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef wordt het opschrift van artikel 6.1.4a gewijzigd.

Artikel IV, onderdeel N (artikel 11.1a Wet educatie en beroepsonderwijs)

Voordat de minister van OCW kan besluiten om een bekostigde school een bekostigingssanctie op te leggen of de onderwijslicentie in te trekken, of de diplomaerkenning te beëindigen van een niet bekostigde mbo-school vanwege een mogelijke ernstige schending van de verplichting tot het bevorderen van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef, verzoekt de minister een commissie van advies om hem ter zake te adviseren. De commissie van advies beoordeelt of een uiting (een uitlating of gedraging) discriminatoir is in de zin van bestaande wet- en regelgeving volgens eerdere uitspraken van de (straf)rechter en het College voor de Rechten van de Mens of anderszins flagrant in strijd is met de kernwaarden van de Nederlandse democratische rechtstaat. Hierbij wordt tevens beoordeeld of de uiting, gelet op de context waarin deze is gedaan, valt onder een grondrecht, of een ander fundamenteel recht en wordt geadviseerd hoe de betrokken (grond)rechten tegen elkaar moeten worden afgewogen.

Er zal voor het mbo geen nieuwe commissie van advies worden gevormd. De bevoegdheden van de commissie van advies die in het ho de minister van advies voorziet met betrekking tot het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef zullen worden uitgebreid, zodat deze ook de besluiten in het mbo omvatten.

Schorsing examinering of diplomering bij ernstig vermoeden dat de waarde van diploma's en certificaten in het geding is

Artikel IV, onderdeel I, en artikel VIII, onderdeel G (artikelen 6.2.3c Web en 6.2.6 Web BES)

Artikel 6.2.3c WEB

Eerste lid. In het eerste lid wordt bepaald dat de minister bepaalde bevoegdheden van een niet-bekostigde instelling – genoemd in het tweede lid – kan schorsen indien is voldaan aan de onder a tot en met c genoemde eisen. Aan alle drie de voorwaarden moet zijn voldaan. Met de zinsnede ‘onverminderd de artikelen (...)’ wordt bepaald dat deze schorsingsbevoegdheid komt naast de reeds bestaande bevoegdheid van de minister tot intrekking van het recht tot diplomering of examinering, en dat dus ook gelijktijdig van beide bevoegdheden gebruik kan worden gemaakt. Zo zal het ook doorgaans gaan; dat lopende de besluitvorming over intrekking van de diplomaerkenning of examenlicentie blijkt dat snel moet worden ingegrepen om onomkeerbare stappen te voorkomen, zonder dat nog definitief vaststaat of er voldoende grond is om daadwerkelijk tot intrekking van de licentie over te gaan.

Onderdeel a. Uit een inspectierapport na een onderzoek op grond van artikel 11 of 15 van de Wet op het onderwijstoezicht blijkt dat de instelling tekortschiet in de naleving van wettelijke voorschriften op het gebied van onderwijs of examinering

Onderdeel b. Op basis van de feiten en omstandigheden bestaat er een ernstig vermoeden¹⁶ dat de waarde van het diploma in gevaar is of de eisen met betrekking tot de examens in grote mate niet worden nageleefd. Als zonder ministerieel ingrijpen erkende diploma's zouden worden afgegeven, of examenbeslissingen zouden worden genomen, is het zeer de vraag of die diploma's of examens voldoen aan alle wettelijke eisen die daarvoor gelden.

Onderdeel c. De inzet van de reguliere bevoegdheden, vastgelegd in onder meer de artikelen 6.2.2 tot en met 6.2.3b, kan vanwege spoedeisend belang niet worden afgewacht. Wanneer de gebreken bijvoorbeeld worden geconstateerd rond een examenperiode, of rond de examenperiode het ernstig vermoeden bestaat dat er onvoldoende vorderingen zijn gemaakt in herstelopdracht waardoor de waarde van diploma's in gevaar is of twijfel bestaat over de betrouwbaarheid van de examinering, kan het afgeven van diploma's of het afnemen van examens alleen met de schorsingsbevoegdheid worden voorkomen.

Tweede lid. De minister kan de volgende rechten schorsen. De opsomming is zo geformuleerd dat een of meerdere van de genoemde rechten kunnen worden geschorst, wanneer dat gelet op de feiten en omstandigheden nodig is. In de formulering wordt aangesloten bij de artikelen 6.2.2 en 6.2.3b waarin de diploma-erkenning en examenlicentie als een recht zijn geformuleerd.

Onderdeel a. De examinering kan geheel of gedeeltelijk worden geschorst, waarbij een gedeeltelijke schorsing vanwege de proportionaliteit van de maatregel aangewezen kan zijn, maar waarbij tevens moet worden opgemerkt dat daartoe alleen kan worden overgegaan als volstrekt duidelijk is dat bij een bepaald deel van de examens niets te vreezen is.

Onderdeel b. De minister kan besluiten de volledige diplomering te bevriezen.

Onderdeel c. De minister kan besluiten de mogelijkheid om certificaten uit te reiken bevriezen. Zonder deze mogelijkheid zou het afgeven van certificaten voor een kwaadwillende instelling een uitweg bieden om eventuele schadevergoedingen aan studenten te vermijden of studenten in ieder geval het gevoel te geven dat het met de diploma-erkenning nog altijd wel goed zit.

Onderdeel d. De minister kan besluiten om de mogelijkheid mbo-verklaringen¹⁷ af te geven bevriezen. Als het onderwijs onvoldoende is, of examens onvoldoende aan de maat, heeft een mbo-verklaring niet de waarde die hij behoort te hebben. Hiervoor geldt hetzelfde als hierboven toegelicht onder c.

¹⁶ In tal van wetten wordt het ‘ernstig vermoeden’ op basis van feiten en omstandigheden gebruikt om tot veelal voorlopige beslissingen te komen, zoals schorsing van advocaten in de Advocatenwet en schorsing van de luchtwaardigheid van luchtvaartuigen in de Wet Luchtvaart.

¹⁷ De mbo-verklaring wordt in de WEB geïntroduceerd met het Wetsvoorstel versterking positie mbo-student (Kst. 35252), dat naar verwachting ruim voor invoering van dit wetsvoorstel in werking zal treden.

Derde lid. De schorsing duurt in beginsel maximaal zes maanden en kan om zwaarwegende redenen eenmalig met nog eens maximaal zes maanden worden verlengd.

Artikel 6.2.6 Web BES

Zie voor een toelichting op de bevoegdheid de toelichting hierboven bij het nieuw voorgestelde artikel 6.2.3c van de Web. Het voorgestelde artikel in de Web BES wijkt op een aantal punten af van het artikel in de Web, namelijk:

- In de Web BES geldt de opleiding als basis voor de bekostiging.
- In het tweede lid ontbreekt de mogelijkheid om het recht te bevriezen om certificaten uit te reiken. Wanneer besloten wordt dat ook in Caribisch Nederland de mogelijkheid tot het uitreiken van certificaten wordt geëffectueerd, kunnen de certificaten ook in artikel 6.2.6 worden opgenomen.
- In het tweede lid ontbreekt ook de mbo-verklaring die wordt ingevoerd met het wetsvoorstel versterking positie mbo-student.¹⁸ Daarvoor geldt min of meer hetzelfde als voor de certificaten.

Artikel IV, onderdeel J, en artikel VIII, onderdeel H (artikelen 6.3.2 Web en 6.3.1 Web BES)

De voorgestelde bevoegdheid in het nieuwe artikel 6.2.3c Web en 6.2.6 Web BES wordt ook van overeenkomstige toepassing verklaard op exameninstellingen, zoals dat ook het geval is voor de bevoegdheid om de examenlicentie in te trekken.

Termijn voorafgaand aan ontnemen rechten Web

Artikel IV, onderdelen D, subonderdeel 1, F, subonderdeel 1, G, subonderdeel 1, en H en artikel VIII, onderdelen D, subonderdelen 1 en 2, E en F, subonderdelen 1 en 2 (artikelen 6.1.4, 6.1.5, 6.2.2 en 6.2.3 Web en 6.2.1, 6.2.2 en 6.2.3 Web BES)

Voorgesteld wordt om de termijn waarna de minister van OCW de rechten, genoemd in artikel 1.3.1, voor twee jaar kan ontnemen, te veranderen van een periode van een jaar naar een op individuele basis door de minister vast te stellen termijn, die ten minste drie maanden bedraagt (artikel 6.1.4, eerste lid, onder a). Dientengevolge wijzigt op eenzelfde wijze ook de termijn van de waarschuwing die de minister het bevoegd gezag voorafgaand aan de beschikking als bedoeld in artikel 6.1.4, eerste lid, geeft (artikel 6.1.5, eerste lid, onder a).

Deze wijziging wordt ook voorgesteld voor de niet bekostigde mbo-scholen (artikel 6.2.2 en 6.2.3 van de WEB).

Deze wijzigingen worden ook voorgesteld voor de Web BES. Bovenstaande geldt daar ook, met dien verstande dat:

- Het equivalente artikel van 6.1.4 Web is 6.2.1 Web BES, hoewel er wel kleine verschillen zijn omdat in het systeem van de Web BES elke opleiding op basis van een erkenning wordt aangeboden, en vervolgens voor bekostiging in aanmerking kan komen.
- De duur van de tekortschietende kwaliteit ontbrak thans nog in artikel 6.2.1, eerste lid, onderdeel a. Met het voorstel om daar minimaal drie maanden van te maken, wordt 6.2.1, eerste lid, onderdeel a, ook direct geharmoniseerd met de Web.

Voorts zijn in de artikelen 6.2.1, 6.2.2 en 6.2.3 Web BES meer wetstechnische wijzigingen aangebracht:

¹⁸ De mbo-verklaring wordt in de WEB geïntroduceerd met het Wetsvoorstel versterking positie mbo-student (Kst. 35252), dat naar verwachting ruim voor invoering van dit wetsvoorstel in werking zal treden.

- Artikel 6.2.1, tweede lid, onderdeel b, verwijst nu naar 1.4.1 eerste lid, maar dat lid kent geen voorwaarden. De bedoelde voorwaarden zijn opgenomen in het derde lid; dit wordt gewijzigd.
- Met de toevoeging van “, of” aan artikel 6.2.1, tweede lid, onderdeel b (in verband met toevoeging van een onderdeel c) komt tot uitdrukking dat er sprake is van een limitatieve opsomming.
- Artikel 6.2.2 regelt de intrekking van de licenties voor het verzorgen van erkende opleidingen educatie. De wijzigingen in artikel 6.2.3 in verband met verkorte termijnen en de verplichting tot bevordering van het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef, hebben geen betrekking op opleidingen educatie. Voor de duidelijkheid worden de regels over de waarschuwing bij een beslissing over *opleidingen educatie* verplaatst van artikel 6.2.3 naar artikel 6.2.2. Het gaat puur om wetstechnische verplaatsingen en de voorwaarden voor de waarschuwing die worden voorgesteld in artikel 6.2.2, vierde en vijfde lid (nieuw) zijn dus identiek aan wat er nu voor die waarschuwingen is geregeld in artikel 6.2.3, eerste en tweede lid.
- Artikel 6.2.2, tweede lid, onderdeel b, verwijst thans naar de voorwaarden in artikel 1.4.2, eerste lid. De bedoelde voorwaarden staan echter in het derde lid. De verwijzing wordt gecorrigeerd.

Openbaarmakingstermijn inspectierapporten Artikel IX (artikel 21 Wot)

De Wot schrijft nu nog voor dat onderzoeksrapporten in de vijfde week na vaststelling openbaar worden gemaakt. De voorgestelde wijziging verkort die termijn met twee weken. Zodoende kunnen belanghebbenden eerder van het rapport kennisnemen, waarmee de transparantie van het onderwijs en het inspectiewerk zijn gediend. Voor een verkorting van de termijn is ruimte, omdat de belangen van onderwijsinstellingen zich daar niet wezenlijk tegen verzetten. De termijn dient er immers toe de onderwijsinstelling de gelegenheid te geven om zich voor te bereiden op de publicatie van het rapport. Omdat over het conceptrapport al overleg is gevoerd (artikel 20, derde lid), zal het definitieve rapport slechts in beperkte mate nieuwe informatie bevatten. Gelet daarop, en gelet op het belang van belanghebbenden om tijdig van informatie met betrekking tot het onderwijs op een school op de hoogte te raken, is een termijn van twee weken voorafgaand aan openbaarmaking passend. Daarmee is aansluiting gezocht bij de Wet openbaarheid van bestuur (Wob), waarin een openbaarmakingstermijn van twee weken is neergelegd. Zie artikel 6, vijfde lid, van de Wob.

Wanneer wordt geconcludeerd tot wanbeheer of een redelijk vermoeden daarvan, kunnen ouders, leerlingen of studenten er veel belang bij hebben om zo spoedig mogelijk kennis te kunnen nemen van het rapport, omdat daarin zware conclusies worden getrokken over de gang van zaken op de betreffende school of instelling. Het voorstel is om in die gevallen de inspectie de gelegenheid te geven over te gaan tot eerdere openbaarmaking dan de derde week na vaststelling. Of daar in een concreet geval toe wordt overgegaan, dient de inspectie, op basis van een afweging tussen de belangen die met snellere openbaarmaking zijn gediend en de belangen van het bevoegd gezag of bestuur, te beslissen.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Ingrid van Engelshoven

De Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media,

Arie Slob